

Mercator

GLASILO DELAVCEV IN ZDRUŽENIH KMETOV

Leto XXI

Ljubljana, februar 1984

št.: 2

35 let Mercatorja

Konstitutivna seja KOS

Vesna Bleiweis

Koordinacijski odbor sindikata v mandatu 1984-86

V Ljubljani se je 25. januarja letos, na svoji zadnji seji, sestal koordinacijski odbor sindikata sozda Mercator za mandatno obdobje 1982-84. Obenem je bila konstitutivna seja novega, ki bo opravljal naloge v obdobju 1984-86.

Konstitutivne seje so namenjene bolj ali manj formalnim zadevam, pa vendar pri oceni te seje ne moremo mimo nekaterih zadev, ki so jih v razpravah poudarili člani koordinacijskega odbora obeh sindikatov. Te zadeve so predvsem: katero področja dela naj opredelimo vsebinsko dela koordinacijskega odbora, do kod naj sežejo njegove pristojnosti, da bo njegovo delo učinkovito in ga bo mogoče meriti konkretnimi rezultati in odločitvami, ki prispevajo k uresničevanju tako sprejetega lastnega delovnega programa kot skupno sprejetih razvojnih usmeritev.

Člani so bili enotnega mnenja, da bo koordinacijski odbor sindikata moral več pozornosti nameniti neposrednim stikom z osnovnimi organizacijami in konferencami sindikata v temeljnih in delovnih organizacijah, da bodo morale biti nekatere aktualne zadeve s področja ekonomskega položaja delavca v sozdu agresivneje predstavljene v organih oziroma republiških odborih sindikata posameznih dejavnosti. Na področju uresničevanja in razvoja delegatskega sistema pa bo moral koordinacijski odbor posebno pozornost posvetiti delovanju tega sistema tako v samem sozdu kot delova-

4. zasedanje delavskega sveta SOZD

Vesna Bleiweis

Izgube 1983. pokrite solidarno

Objektivni razlogi so pripeljali do izgub v Nanosovem tozdu Trgovina, Agrokombinatovem Vinogradništvu kleti in v Ogradi, so ugotovili delegati delavskega sveta. Večina delegatov pa se je strinjala z ugotovitvijo, da drobljenje sredstev, ki bodo ostala od prispevkov članic sozda za delo in razvoj Delovne skupnosti, ni smotrno.

Direktorji organizacij, ki so v letu 1983 poslovale z izgubo, so delegatom predstavili sanacijske programe in pojasnili razloge za nastajanje izgube. To dolžnost so morali opraviti na podlagi samoupravnega sporazuma, s katerim so se članice sozda dogovorile, da bodo iz sredstev, namenjenih za občinske in republiški sklad skupnih rezerv nastalo izgubo pokrile v obliki nepovratnih sredstev. Vendar to šele na osnovi ocene oziroma ugotovitve delavskega sveta sozda, da so vzroki za izgube objektivni, sanacijski program pa sprejet.

Predstavitve posameznih organizacij so pokazale, da vzroki za izgube v pretežni meri tiče izven moči njihovega delovanja. To je najbolj očitno v primeru Ormoškega Ograda, ki kljub optimalnim izkoristkom tehnologije in živiga dela zaradi disparitete cen med vhodnimi surovinami (predvsem cene energije) in končnim izdelkom ne more nad vodo. Na oblikovanje oziroma določitev cen, kljub argumentom, ki jih celotna dejavnost opekarne industrije predstavlja pristojnim organom, namreč nanje ne more vplivati. Delavci Ograda ocenjujejo, da je razlog za rdeč poslovni rezultat izključno na strani oblikovanja cen, zato posebnega sanacijskega programa niti niso sestavljali. Na tisto, na kar pa lahko vplivajo sami, pa so odgovori v podatkih o produktivnosti, porabi energije na enoto proizvoda, osebnih dohodkih. Po tehnologiji in po učinkovitosti so na ravni tehnološko razvitih dežel. Več o tem v posebnem zapisu.

Agrokombinatov tozd Vinogradništvo kleti prav tako pesti nesorazmerje med ceno proizvodov - vina, tišče jih investicije, in pa v zvezi s tem boleče pomanjkanje trajnih obratnih sredstev in hitro naraščanje obrestnih mer. Ob predstavitvi sanacijskega programa je bilo izrečenih nekaj gorkih tudi na račun izpada prodaje krških vin v maloprodaji sozda. Ta izpad naj bi odnesel kar 11.990.000 din dohodka oziroma razlike v ceni. Celotna izguba znaša 11.154.000 din. Pokrita bo iz sredstev lastnega rezervnega sklada, kreditom sklada skupnih rezerv

občine Krško in s sredstvi, ki jih v ta namen združujejo članice sozda. Vendar je bolj kot finančna konstrukcija pokrivanja izgube zanimiva opredelitev iz sanacijskega programa, ki predvideva več ukrepov od povečanja cene vina do pridobivanja ugodnejših virov za pokrivanje vrednosti zaloga, konverzije kreditov do intenzivnejše proizvodnje. V uresničevanju, predvsem finančnih ukrepov za uresničitev sanacijskega programa naj bi v znatni meri poleg poslovnih bank sodelovala tudi M-Interna banka.

V Trgovini Rakek pa so vzroke za izgubo rezimirali v naslednje ugotovitve: povečanje obresti na obratna sredstva in neodplačani del investicijskih kreditov ter v zvezi s tem kratkoročno zadolževanje, pogoji gospodarjenja in pomanjkanje blaga. Te suhe ugotovitve je direktor temeljne organizacije nekoliko plastičneje povedal na samem zasedanju. Povezal jih je z okoljem, v katerem deluje temeljna organizacija in pa s tekočimi notranjimi ukrepi, ki že pomenijo uresničevanje sanacijskega programa. Ob tem je zlasti poudaril, da bo slej ko prej potrebno vsem organizacijam, ki se bodejo s problemi trajnega pomanjkanja obratnih sredstev zagotoviti njihov vir tudi iz sredstev, združenih na ravni sozda za investicije. Dokaj podobna ugotovitev izhaja tudi iz sanacijskega programa vinogradnikov.

«Če bi realizirali ta del sanacijskih ukrepov, moramo nujno spremeniti poslovno politiko banke in menjati koncept namembnosti sredstev, ki jih združujemo za investicije,» je v razpravi dejal delegat Metod Škrjanec. «Sprememba koncepta združenih sredstev ni mogoča,» je na to ugotovitev pribil generalni direktor sozda.

Na teh dveh ugotovitvah sloni tudi sprejet sklep delavskega sveta sozda: Nastale izgube so posledica objektivnih okoliščin, sprejemajo se sanacijski programi, vendar le v tistem delu, ki ne zahtevajo uresničevanja tistega dela, ki bi terjal spremembo namembnosti sredstev, združenih za investicije. Vsem trem organizacijam se pokrijejo izgube z združevanjem sredstev vseh članic sozda.

Po zaključnem računu Delovne skupnosti za leto 1983 naj bi ta vrnila uporabnikom svojih storitev približno 4 milijone din, kar predstavlja približno enomesečno obveznost članic sozda.

Dosedanja poraba teh sredstev za nakup počitniških objektov je pokazala, da iz teh sredstev že nastaja temeljni fond počitniških objektov sozda. «Zato bi kazalo s to prakso nadaljevati,» je menil namestnik generalnega direktorja sozda, Vukadin Nedeljković in predlagal, da se ta sredstva v celoti namenijo za nakup novih objektov na Cresu in v Bohinjski Bistrici. Ob tem pa ni pozabil, da bi morali težiti h koncentraciji teh objektov na približno istih lokacijah. Definitivnih odgovorov na predlog je bilo bolj malo. Za »ne« so se odločili v Trgoprometu, Mipu, Sadju zelenjavi in Jelši. Nekaj delegatov bo sporočilo, kaj o zadevi mislijo samoupravni organi in njihovih organizacijah, ostali pa so predlog sprejeli.

In ob koncu najbrž ne bo nobeni od organizacij težko prispevati sredstev za delo Koordinacijskega odbora za rekreacijo in šport. Njegovo delo je na očeh vsem, je perspektivno v smislu množične rekreacije, ki smo je, ali pa je šele bomo (vsaj nekateri) hudo potrebni. Papir nas duši.

V začetku prihodnjega meseca bo minilo 35 let, odkar je bilo 4. marca 1949 ustanovljeno trgovsko podjetje Živila v Ljubljani za trgovino na debelo. Iz njega se je po združitvah, ki so se začele že leta 1962 najprej v ljubljanskem bazenu in ponovile nekako v treh valovih v letih 1970, 1975 in 1977 ter se še vedno nadaljujejo, razvil današnji SOZD Mercator. V njem je zdaj združenih 82 ovdov z dejavnostmi kmetijstva, industrije, zunanje trgovine, trgovine na drobno, trgovine na debelo, gostinstva in turizma ter tehničnih in poslovnih storitev.

Obletnico bomo zaznamovali pred praznikom dela z izdajo časopisa, v katerem bo vsak od skoraj 15 tisoč delavcev in 3000 združenih kmetov, kolikor jih je v sozdu, dobil pregled oziroma priložnik o Mercatorju.

V tej številki

Iz statistike na ravni sozda	str. 2
Temeljna merila za presojo položaja trgovine - njena moč in učinkovitost	str. 3
Iz KK Sevnica: Zavarovanje kmetov	str. 4
Novi predlog za zajamčeni osebni dohodek	str. 4
Poročilo predsednika koordinacijskega odbora sindikata sozda - Novi člani KOS	str. 5
S poslovodnega sveta: za celotno podobo sozda	str. 6
V pripravi dva zakona, pomembna za ozde	str. 6
S komercialnega sestanka sozda: oskrba	str. 7
Solidarnostno pokrivanje izgube v Mercatorju	str. 8
Iz M-Ograda: Izguba po jugoslovansko	str. 8
Mercator v Posavju: iz načrtov in skrbi M-Agrokombinata Krško	str. 9
Nanosove vesti: občni zbori	str. 10, 11
Nadaljevanje zanimive elektrone	str. 12

Jože Knavs, vnovič predsednik

nju tega sistema navzven. Tudi področji družbene samozastite in splošnega ljudskega odpora ne smeta biti izvzeti iz širšega delovnega.

Delovni program oziroma njegovo uresničevanje sta po mnenju udeležencev razprave odvisna od zavzetosti za njegovo uresničevanje v temeljnih organizacijah. Gre za uresničevanje programa, ki se nanaša na področje razvoja in krepitve družbenega standarda. Dejstvo je, da prav na tem področju prevladujeta sebičnost in oportunitizem.

Koordinacijski odbor je sprejel temeljne usmeritve za delo v naslednjem mandatnem obdobju, konkreten delovni program pa bo oblikovan na prvi prihodnji seji.

Temu programu bomo posvetili več pozornosti v eni od prihodnjih številčk glasila.

Več preberite na strani 5

Izhodišča za racionalizacijo sistema informiranja v ozdih

Odbor RS ZSS za obveščanje in politično propagando

Obljubljena »temeljna lista informacij«

Objavljamo izhodišča odbora republiškega sveta ZSS za obveščanje in politično propagando, ki naj jih upoštevajo sindikalne organizacije in organi pri nadaljnji racionalizaciji sistema informiranja v ozdih.

Priporočila sindikalnim organizacijam

Razmišljanja in prizadevanja za racionalizacijo sistema informiranja in komuniciranja v ozdih naj za izhodišče jemljejo večjo kakovost informacijsko-komunikacijskih procesov in odnosov.

Predloge za racionalizacijo – za uvajanje novih vsebin, sredstev in načinov, ukinjanje starih, predragih – je nujno utemeljiti na podlagi razčlenbe stanja, pri čemer je vloga komisij za obveščanje pri občinskih svetih ZSS predvsem v

tem, da zagotavljajo enoten vsebinski pristop in dajejo strokovno-politično pomoč sindikalnim organizacijam in organizatorjem informiranja.

Sindikalne organizacije v ozdih naj ob pobudah in razpravah za racionalizacijo sistema informiranja predvsem politično ocenijo stanje in ob upoštevanju naštetih izhodišč dajo pobude pristojnim samoupravnim organom za racionalizacijo sistema. Ti organi so predvsem odbori za informiranje oziroma njim ustrejni organi in delavski sveti.

Varčevanje z roto-papirjem je treba obravnavati v okviru celovitih kakovostnih izboljšav sistema informiranja in komuniciranja; enako velja za varčevanje pri materialnih stroških – treba je primerjati, kakšne učinke dosegamo z različnimi sredstvi in načini informiranja v primerjavi s stroški zanje.

Prednost naj imajo tista sredstva in načini obveščanja, ki najbolj zagotavljajo dostopnost, razumljivost informacij ter povratne informacije.

Zavedati se je treba, da je z zaostrjenimi razmerami močno narasel pomen hitre ustne informacije.

Veliko več pozornosti je treba namenjati obveščanju in komuniciranju v samih temeljnih organizacijah oziroma delovnih skupno-

stih tudi preko posrednega informiranja.

Naloge, ki izhajajo iz uresničevanja zakona o družbenem sistemu informiranja, so prav tako obvezen del prizadevanja za racionalizacijo sistema (uskladitev samoupravnih aktov, reorganizacija informacijskih služb).

Vlogo glasil je treba obravnavati z vidika celotnega sistema – vsebinske izboljšave glasil so osnovna naloga. Ob tem je zmanjševanje materialnih stroškov mogoče dosežati tudi z uporabo cenejšega papirja, sodelovanjem s tiskarnami, ki ponujajo boljše pogoje, zmanjšanjem obsega glasil in pripevkov v glasilih in drugimi.

Ob upoštevanju naštetih izhodišč je v vsakem okolju treba upo-

štetati konkretne razmere in posebnosti.

Podružbljanje obveščanja dolgoročno tudi vpliva na racionalizacijo, zato je stališče sindikata ustanavljanju odborov za informiranje še vedno aktualno.

Odbor bo na podlagi analize pravnih in informiranja v kratkem sprejel opomnik za izdelavo pravilnikov o informiranju in na podlagi strokovnih predlogov dopolnil (spremenil, skrajšal) »temeljna lista informacij« in jo kot minimalno, obvezno listo informacij predlagal v uporabo v ozdih.

Leto 1984
35 let

KUMULATIVNI PROMET IN KUMULATIVNI PROMET NA ZAPOSLENEGA PO BLAGOVNICAH V SOZD MERCATOR 1982–1983

Zap. št.	Blagovnica	Prodajni prostor v m ²	Kumulativni promet		Indeks	Zaposleni		Indeks Kumulativni promet na zaposlenega			
			1982	1983		1982	1983	na zaposlenega		Indeks	
			1982	1983		1982	1983	1982	1983		
1.	Trebnje	205	56.618	82.475	146	11	10	91	5.147	8.247	160
2.	Ljubno	503	61.420	105.398	172	12	13	108	5.118	8.107	158
3.	Hrastnik	1.997	197.245	294.123	149	37	38	103	5.331	7.741	144
4.	Metlika	225	54.250	79.754	147	11	11	100	4.932	7.250	147
5.	Idrija	1.998	207.694	266.554	128	42	37	86	4.945	7.204	146
6.	Nakupovalni center Krško	3.197	305.491	430.174	141	71	66	93	4.302	6.518	152
7.	Logatec	204	43.646	58.563	134	9	9	100	4.849	6.507	134
8.	Vrhnika	289	38.892	55.936	144	9	9	100	4.321	6.215	144
9.	Šentjernej	353	181.489	248.226	137	42	40	95	4.321	6.205	144
10.	Cerknica	3.179	132.009	167.889	127	41	30	73	3.219	5.586	174
11.	Ptuj	2.227	342.617	532.679	155	100	96	96	3.426	5.549	162
12.	Krško	800	113.066	149.311	132	29	28	97	3.898	5.332	137
13.	Ribnica	1.233	150.116	197.994	132	36	37	103	4.169	5.351	128
14.	Lendava	2.028	165.629	224.761	136	41	43	105	4.039	5.227	129
15.	Tržič	1.132	124.035	164.925	133	34	32	94	3.648	5.154	141
16.	Ajdovščina	761	111.137	132.562	119	30	26	87	3.704	5.098	138
17.	Lenart	1.833	165.698	228.401	138	46	45	98	3.602	5.075	141
18.	Stari trg	256	24.221	30.242	125	7	6	86	3.460	5.040	146
19.	Izola	300	32.905	49.211	150	10	10	100	3.291	4.921	150
20.	Beograd	5.928	684.153	880.272	129	182	180	99	3.759	4.890	130
21.	Čuprija	4.170	265.920	509.174	191	100	107	107	2.659	4.758	179
22.	Sežana	736	98.230	129.377	132	30	28	93	3.274	4.621	141
23.	Središče ob Dravi	665	89.712	123.342	137	28	27	96	3.204	4.568	143
24.	Postojna	1.000	104.112	121.455	117	33	27	82	3.155	4.498	143
25.	Novo mesto	924	177.768	237.781	134	57	53	91	3.118	4.486	144
26.	Dom, Koper	609	73.146	106.797	146	28	27	96	2.612	3.955	151
27.	Prod. center Idrija (od 21. 9. 83)	1.000	-	36.457	-	-	10	-	-	3.645	-
28.	Jadro, Piran	638	30.595	35.188	115	18	13	72	1.699	2.707	159
Skupaj		38.390	4.031.814	5.679.021	141	1.094	1.058	97	3.685	5.367	146

KUMULATIVNI PROMET IN KUMULATIVNI PROMET NA ZAPOSLENEGA PO SAMOPOSTREŽNIH TRGOVINAH SOZD MERCATOR V LETIH 1982–1983

Zap. št.	Samopostrežne trgov. 250–300 m ²	Prodajni prostor v m ²	Kumulativni promet		Indeks	Zaposleni		Indeks Kumulativni promet na zaposlenega			
			1982	1983		1982	1983	na zaposlenega		Indeks	
			1982	1983		1982	1983	1982	1983		
1.	Bonifacija (Dolomiti)	290	78.728	105.067	133	13	12	92	6.056	8.755	145
2.	Slape (Golovec)	284	96.712	126.911	131	16	16	100	6.044	7.931	131
3.	Trg kom. Stan. 6 (Grmada)	294	84.305	109.354	128	14	14	100	6.093	7.811	128
4.	Titova 351/a (Grmada)	250	89.964	117.782	131	16	16	100	5.622	7.361	131
5.	Ul. bratov Babnik (Grmada)	288	61.024	87.680	144	13	12	92	4.694	7.306	156
6.	Črnuče (Grmada)	250	48.925	67.128	137	10	10	100	4.892	6.712	137
7.	Market Mura (Sloga)	252	61.533	74.681	121	13	14	108	4.733	5.334	113
8.	Gorišnica (Izbira Panonija)	252	51.730	69.873	133	15	14	93	3.448	4.991	145

Zap. št.	Samopostrežne trgov. 300–500 m ²	Prodajni prostor v m ²	Kumulativni promet		Indeks	Zaposleni		Indeks Kumulativni promet na zaposlenega			
			1982	1983		1982	1983	na zaposlenega		Indeks	
			1982	1983		1982	1983	1982	1983		
1.	Pod Naklom (Dolomiti)	301	72.177	111.632	155	14	14	100	5.155	7.974	155
2.	Fužine (Golovec)	335	8.514	127.459	-	21	16	76	405	7.966	-
3.	Posloval. 9 (STP Hrastnik)	352	80.697	95.393	118	15	12	80	5.379	7.949	148
4.	Preskrba (Dolomiti)	335	98.023	132.418	135	18	18	100	5.445	7.356	135
5.	Derčeva (Grmada)	350	77.875	100.250	129	14	14	100	5.562	7.161	129
6.	Majke Jugoviča (Grmada)	400	97.158	120.183	124	17	17	100	5.715	7.069	124
7.	Proletarska (Golovec)	304	92.046	97.522	106	15	14	93	6.136	6.965	114
8.	PC Kandija (Standard)	319	86.635	125.340	145	21	21	100	4.125	5.968	145
9.	Market Jelka (Jelša)	360	84.980	102.187	120	17	18	106	4.999	5.677	114
10.	Živila (Izbira Panonija)	434	141.475	174.228	123	35	32	91	4.042	5.445	135
11.	Posloval. 12 (KK Sevnica)	357	89.751	117.300	131	26	24	92	3.452	4.887	142
12.	PC Ločna (Standard)	365	69.388	118.098	170	23	25	109	3.017	4.724	157
13.	Market Lucija (Preskrba)	412	82.398	115.992	141	26	25	96	3.169	4.639	146
14.	Market Pivka (Izbira)	386	67.389	89.245	132	21	20	95	3.209	4.462	139
15.	Market Šalara (Preskrba)	346	66.873	83.666	125	23	22	96	2.907	3.803	131

Iz statističnih pregledov sozda Mercator

V plansko analitski službi Delovne skupnosti M-Interne banke Mercator spremljajo statistične podatke o obsegu prometa v prodajalnah vseh organizacij, ki se ukvarjajo s trgovino na drobno. Objavljamo del teh podatkov, ki se nanašajo na blagovnice, in na obsegu prometa v samopostrežnih trgovinah; to poteka s površino 250 do 300 kvadratnih metrov in s površino 300 do 500 kvadratnih metrov.

Z objavljanjem tovrstnih statističnih podatkov želimo, da med seboj sodelovne organizacije kar prodajalne (glede na velikost prodajnih prostorov, število zaposlenih, podobnost lokalnega okolja) najdejo stične točke za nižji ali višji ustvarjen promet, si med seboj izmenjajo izkušnje o poslovnih prijemih, na podlagi katerih dosega slabše ali boljše rezultate.

Stališča, predlogi, ocene

Temeljna merila za presojo položaja trgovine – njena večja ekonomska moč in učinkovitost

Položaj trgovine je ocenil izvršni odbor Gospodarske zbornice Slovenije, sprejel nekatera stališča in predloge za izboljšanje njenega položaja. Še bolj plastično pa je razmere v trgovini in tekoče probleme, s katerimi se srečuje oziroma bo srečevala trgovina ob sprejetju nekaj novih predpisov, podal na jenskem Magrosu v Zagrebu Miran Goslar.

Temeljno merilo za presojo trgovine, njenega položaja in poslovanja ter organiziranosti mora biti njena večja ekonomska moč in učinkovitost, ne pa izpolnjevanje administrativno postavljenih limitov in okvirov. Trgovina kot pomemben sektor gospodarstva mora imeti enak položaj kot ostali sektorji v gospodarstvu, kar pomeni tudi izenačitev njenega položaja v primarni delitvi. Admi-

nistrativni način določevanja pogojev gospodarjenja in striktno vztrajanje pri zamrznjenih maržah od leta 1979, z nekajmesečno vmesno prekinitvijo, je v osnovi zaviralo združevanje dela in sredstev med proizvodnimi in trgovskimi organizacijami, negativno vplivalo na organiziranost trgovine in poslabševalo njen ekonomski položaj. Izrazito podpovprečni položaj trgovine v primerjavi z gospodarstvom izkazuje trgovina na drobno v celoti, zlasti trgovina na drobno z živili in mešanim blagom ter trgovina na debelo z živili. Te ugotovitve oziroma ocene so tudi osnova za sprejeta stališča in predloge, in sicer:

V zvezi z ekonomskim položajem trgovine je nujno preprečiti njeno nadaljnje siromašenje, upadanje ekonomske moči in odpra-

viti njen neenakopraven položaj v primerjavi z ostalim gospodarstvom. Treba jo je postopoma vsestransko usposobiti tako za njene funkcije v izvoznih prizadevanjih kot v oskrbi domačega trga. Celovita obravnava problemov terja reševanje naslednjih vprašanj: problematiko cen oziroma marž, ki ob absolutni zamrznitvi povzročajo zaostajanje trgovine, problematiko izjemnega pomanjkanja lastnih obratnih sredstev in s tem njene sposobnosti, da je nosilka najširšega asortimaja tržnih zalog, politiko obrestnih mer in njenega vse večjega vpliva na dohodek in akumulativnost trgovine, reprodukcijsko sposobnost trgovine za vlaganje v lasten razvoj in razvoj proizvodnje. Za reševanje vse navedene problematike trgovine odbor ponuja tudi določene rešitve

na področju oblikovanja marž in cen, kjer vztraja na odpravi predpisov, ki določajo zamrznitev marž. Cene pa naj trgovina in proizvodnja oblikujeta skupaj na osnovi samoupravnih sporazumov. Pristojni organi družbene in neposredne kontrole cen naj ne posegajo v razmerja, ki jih na podlagi osnov in meril za delitev skupnega prihodka določijo udeleženci samoupravnih sporazumov, temveč naj vodijo kontrolo le nad končnimi cenami. Ob tem pa naj bi veljale nekatere specifičnosti glede oblikovanja cen za organizacije, ki ne sklenejo samoupravnih sporazumov. Spremembe predpisov, ki bodo zadevali zagotavljanje trajnih obratnih sredstev, naj ne zadevajo trgovskih organizacij, saj pomeni 100% pokrivanje obratnih sredstev s trajnimi viri, kljub postopnosti izvajanja predpisa za trgovino, ekonomski nesmisel. Prav teh zadev pa se je v svojem referatu na Magrosu izredno plastično dotaknil Miran Goslar, ki je svojo razpravo argumentiral z vrsto podatkov o razmerju obratnih sredstev med trgovino in ostalim gospodarstvom. Dejal je:

»Znan je podatek, ki velja za gospodarstvo Jugoslavije kot celoto, da je od 100 din obratnih sredstev samo 16 din lastnih sredstev, vse ostalo so tuja sredstva, krediti, dolgovi do dobaviteljev. Ti odnosi oziroma to razmerje je za trgovino še neugodnejše. Večina trgovskih organizacij niti z dinarjem lastnih sredstev ne pokriva zalog, kar pa zadeva dolgoročne vire sredstev, z njimi ne pokriva niti sedanje vrednosti osnovnih sredstev in dolgoročnih plasmajev. Po podatkih SDK (manašajo se na zaključni račun 1982) je povprečna vrednost zalog v gospodarstvu pokrita 38,5% z lastnimi in dolgoročnimi viri, v trgovini pa je ta pokritost le 22%. Položaj trgovine glede lastnih in dolgoročnih virov sredstev je neprimerno težji v primerjavi z ostalim gospodarstvom. Posledica tega je njena izredna odvisnost od kreditnih sredstev, pritisk obresti na njen čisti dohodek, pa je vse večji. Znesek obresti, ki jih plačuje trgovina, bo letos občutno večji od zneska, ki ga bo trgovina namenila za bruto akumulacijo.

V taki situaciji je sposobnost trgovine, biti nosilka tržnih zalog proizvodnje, vse manjša in manjša, njena desortiranost vse večja in večja, njena sposobnost za opravljanje svoje funkcije pa vse manjša in manjša. Zakon o obratnih sredstvih bo trgovino izredno prizadel. Če samo bežen pogled v predstavljene podatke in druga dejstva, ki izkazujejo položaj trgovine, nam pokaže, da trgovina nima nobene možnosti, da v prihodnjih petih letih reši problem in pokrije svoja povprečna obratna sredstva s trajnimi in dolgoročnimi viri. Opozoril bi na strokovno napako v predlogu (načrtu) zakona, s katerim se zahteva 100% pokrivanje obratnih sredstev z dolgoročnimi in trajnimi viri tudi v tistih dejavnostih, kjer je to glede na koeficient obračanja in druge posebnosti ekonomski nesmisel. Absurd bi bilo na žiro računu imeti velika sredstva, glede na zakonske kriterije pa biti istočasno investicijsko nesposoben po TOS obrazcu. Zato je potrebno vztrajati na tem, da predlagatelj zakona v TOS obrazcu predvidi korekcijski faktor, na podlagi katerega bo pri izračunu potrebnih sredstev možno uveljaviti tudi dejanski količnik obračanja.

V direktnem nasprotju z željo po okrepitvi lastnih sredstev gospodarstva in s tem tudi trgovine, se sedaj pojavlja ideja o novem zakonu o zagotavljanju sredstev za blagovne rezerve. Prav neverjetno je, da se ta ideja pojavlja v istem trenutku, ko naposled le dozoreva spoznanje, da je treba okrepiti trgovino, da je treba rehabilitirati njeno vlogo oziroma njeno sposobnost za opravljanje njene funkcije.

Ideja zakona, da se organizaci-

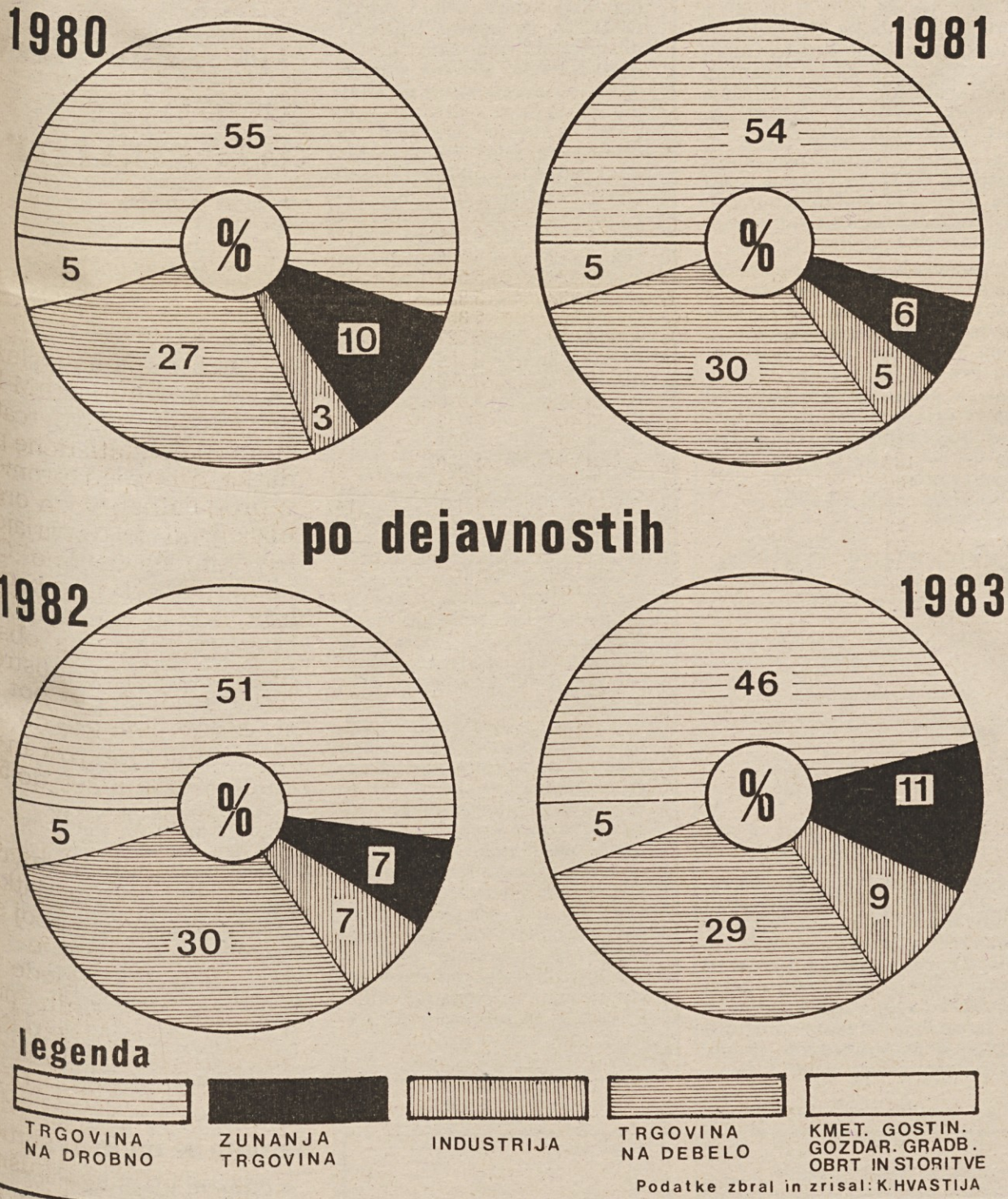
jam pobere razlika v ceni v primerih, ko pride do spremembe cen, pobrana sredstva pa se namenijo za financiranje zveznih in republiških blagovnih rezerv, se je zdela generalnemu direktorju nesprejemljiva, in v tem je v celoti podprl stališča IO GZS, da se sredstva, ki jih iz leta v leto v zaključnih računih prenašamo kot sredstva na časovnih razmejitvah v celotni prihodek, prenesejo oziroma namestijo v poslovni sklad. S tem načinom bi namreč nekoliko olajšali položaj gospodarstva in trgovine, da bi lahko povečala vire obratnih sredstev. Generalni direktor Mercatorja je bil tudi do te zahteve kritičen z naslednjimi besedami: »Točno je, da teh razlik oziroma sredstev ne moremo retirirati kot rezultat dela trgovine, pa je zato prav, da ne gredo v delitev, temveč v poslovni sklad. To je toliko bolj upravičeno, ker vsaka podražitev blaga, zlasti v trgovini, terja dodatno angažiranje kreditnih sredstev. Vnos teh razlik v poslovni sklad bi v bistvu predstavljaj majhno nadomestilo gospodarstvu pa tudi trgovini, da z njimi poveča svoje vire obratnih sredstev. Treba se je torej upreti neki taki ideji zakona, ki bi prinesla novo obremenitev trgovine in še poslabšala njen položaj glede obratnih sredstev. Prav cinično zveni obrazložitev zakona, da se bo »zboljšala likvidnost trgovine in destimulirala njena težnja po kopičenju zalog.« Ni mi jasno, kako se lahko z odvzemanjem sredstev izboljša likvidnost. Kar pa se zalog tiče, bi bilo dobro, da jih ima trgovina čim več, ker je to funkcija dobre oskrbe. Zaloge morajo biti v trgovini, ne v proizvodnji. Poleg tega bi moral predlagatelj vedeti, da je zadrževanje blaga pred podražitvijo za zdaj interes samo dela proizvajalcev, ne pa trgovine, ker njej podražitve ob zamrznjenih maržah ne prinašajo ničesar. Nerealna je želja zakonodajalca, da bi na ta način pridobil 40 milijard letno za financiranje zveznih in republiških blagovnih rezerv. Če že moramo razmišljati o intervencijah v gospodarstvu, zakaj ne razmišljamo kot o viru sredstev o obrestih, ki jih gospodarstvo plačuje bankam.

Vsi se zavedamo, da moramo računati s še večjimi obrestmi, ki morajo postati pomembnejši faktor pri racionalnosti porabe kreditnih sredstev. Toda obresti so istočasno postale vir velikanskega odtujevanja sredstev gospodarstvu. Z njihovim bilansiranjem v bankah ter z negativnimi tečajnimi razlikami se povsem neupravičeno sprijaznimo z dejstvom, da na ta način prelivamo ogromna sredstva iz gospodarstva v sfero prebivalstva. Zaradi tega je treba kolikor je mogoče zmanjšati obremenitve gospodarstva v smislu raznih posegov z davki in prispevki, zaseganjem sredstev za različne intervencije v gospodarstvu in istočasno za iste namene poseči v obresti, ki se kopičijo v bankah.

To so značilne ugotovitve v zvezi z zakonodajo, ki se pripravlja. IO GZS pa je oblikoval tudi stališča do obstoječe zakonodaje, ki zadeva povezovanje trgovine in proizvodnje. Ta predpis, ocenjuje zbornični organ, ni prinesel vsebinskih premikov, temveč je odraz dejstva, da je bil sprejet v razmerah pregretega povpraševanja, zato je treba temeljna izhodišča tega zakona ponovno oceniti, oceniti pa bi veljalo tudi njegovo potrebnost z vidika tega, kaj je prinesel novega. Trajneje povezovanje proizvodnje in trgovine je treba iskati v ekonomskih motivih, ne pa z neposredno zakonsko prisilo, ki vodi k formalnim in pogosto tudi fiktivnim rešitvam. Naloga, ki jih je treba opraviti za doseganje kvalitativnih sprememb v povezovanju med proizvodnjo in trgovino, pa so predvsem naslednje: izdelava materialnih bilanc pomembnejših surovin, reprodukcijskih materialov in končnih izdelkov ter skupno zagotavljanje pogojev za njihovo proizvodnjo in skupno trženje, za področja, kjer pa se ne morejo v celoti uresničevati tržne zakonitosti (npr. črna metalurgija, primarna kmetijska proizvodnja, živilska in prehrabena industrija), pa naj se z medgrupacijskimi sporazumni oblikujejo minimalne skupne osnove za urejanje odnosov.

Po gradivih pripravila: Vesna Bleiweis

Struktura celotnega prihodka sozda Mercator v obdobju 1980–1983

po dejavnostih

Struktura celotnega prihodka sozda Mercator v obdobju 1980–1983 po dejavnostih nam prikazuje gibanje celotnega prihodka po posameznih dejavnostih v zadnjih štirih letih. Vzroki za spreminjanje strukture celotnega prihodka so: na novo priprazene delovne organizacije, predvsem iz dejavnosti industrije ter povečanje izvoza blaga in storitev.

Zakon o enotni klasifikaciji dejavnosti (Ur. list SFRJ, ki ga je sprejela skupščina SFRJ v letu 1976 in je začel veljati v letu 1977), je z registrom organizacij in skupnosti na novo opredelil od statističnih organov določene de-

javnosti v vseh obstoječih gospodarskih in negospodarskih organizacijah in skupnostih. Tako so od leta 1977 dalje razvrščene organizacije združene dela po osnovni dejavnosti temeljnih organizacij združenega dela, upoštevajoč ustavno načelo, da so temeljne organizacije združenega dela osnova vseh oblik združevanja. Ta dejavnost je pri posamezni OZD registrirana po pretežni dejavnosti.

Namen našega prikaza v letih 1980–1983 je strniti večletno spremljanje dejavnosti po sistemu »čistih dejavnosti« t. j. spremljanje vseh organizacij v sozdu Mercator po dejansko

opravljenih dejavnostih, npr.: Delovna organizacija je na podlagi pretežne dejavnosti poslovanja trgovine na debelo registrirana po zakonu samo za trgovino na debelo (070250), istočasno jo spremljamo po »čistih dejavnostih« še za trgovino na drobno (070132), gostinstvo (080112) itd.

Struktura celotnega prihodka sozda Mercator v obdobju 1980–1983 po dejavnostih je pripravljena na osnovi podatkov vseh organizacij združenega dela v sestavi sozda Mercator in na osnovi mesečnih statističnih informacij sozda Mercator.

Kancijan Hvastija

Izvajanje pokojninsko invalidskega zakona v praksi

Jožica Bizjak - M-Kmetijski kombinat Sevnica

Ozdi naj bi prispevali k zavarovanju kmetov

V letu 1983 sta izšla dva zakona, ki urejata pokojninsko in invalidstko zavarovanje. Zvezni zakon je vso stvarino urejal širše, republiški zakon, ki se mora izvajati s 1. januarjem 1984, pa ureja natančneje vse prvine tega področja.

Novi republiški zakon prinaša nekaj novosti.

Bistvena novost za kmete je obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, tako za samega kmeta kot člane njihovih gospodinjstev, vendar pod pogojem, da se ukvarjajo s kmetijsko dejavnostjo kot s svojim edinim ali glavnim poklicem. Novost je tudi ta, da pravica do zavarovanja ne izhaja iz lastništva zemlje. Pri prijavi za pokojninsko invalidsko zavarovanje je zelo pomembno, ali je nekdo zasebni ali združen kmet. Združeni kmet je tisti, ki trajno proizvodno sodeluje z organizacijo združenih kmetov - v našem primeru s TOK Kooperacija, in z njo sklepa pogodbo o trajnejšem proizvodnem sodelovanju, podati pa mora tudi pisno izjavo, da se strinja s samoupravnim sporazumom o zavarovanju dela in sredstev in statutom.

Tretja novost novega zakona je, da izenačuje združenega kmeta s pravicami delavcev v združenem delu.

Z obveznim zavarovanjem združenih kmetov je nastala za Mercator - Kmetijski kombinat Sevnica velika naloga. Predvidene so sankcije, če je ne opravimo pravočasno.

V tem sestavku se bom posvetila samo združenemu kmetu TOK Kooperacija.

Kadrovska in pospeševalna služba naše delovne organizacije sta začeli obveščati združene kmete in jih seznanjati z novostmi preko sestankov, hkrati pa so bili povabljeni tudi na posamične razgovore v mesecu septembru 1983, kjer so lahko izpolnili prijavo za

pokojninsko in invalidsko zavarovanje, katere je bilo potrebno vložiti do 13. 10. 1983 pri Upravi za družbene prihodke Sob Sevnica. Takih združenih kmetov je v naši delovni organizaciji 400.

Ponovni stik z združenimi kmeti smo imeli v mesecu januarju, ko so bile znane zavarovalne osnove in ki si jih je kmet prostovoljno izbral v skladu s svojo finančno zmoglostjo za plačilo prispevkov. Naj samo navedem, da letna obremenitev za prvi (najnižji razred znaša 15.288 din in za največji, 10 razred 164.540 din - to je prispevek samo za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, ne pa tudi za zdravstveno zavarovanje, Kmet se potem ločeno odloči za zdravstveno zavarovanje in ga plačuje od svoje zavarovalne osnove razreda, v katerem se je zavaroval ali pa se odločil za plačevanje iz katastrskega dohodka.

Če se kmet odloči za prvo različico, je tudi glede zdravstvenega zavarovanja izenačen z delavci; če pa se odloči za drugo različico plačevanja, je deležen manj ugodnosti iz zdravstvenega zavarovanja. Seveda je pri tem finančna obremenitev iz katastrskega dohodka dosti nižja.

Združeni kmet, ki izbere 4. razred, to se pravi za polno pokojninsko dobo, je s pravicami izenačen z delavci v združenem delu.

Vsem kmetom, ki so bili zavarovani po doslej veljavnem starostnem zavarovanju kmetov od 1. 1. 1972, se prizna 12 let delovne dobe; prizna se gospodarju, njegovi ženi, pa tudi nasledniku na kmetiji. V naši delovni organizaciji je 64 kmetov kooperantov, ki so se pro-

Mercator v Posavju

stovoljno vključili v pokojninsko in invalidsko zavarovanje na podlagi sklenjene pogodbe.

Zavarovanci lahko uveljavljajo še ostale dobe, npr. sodelovanje v NOB, izseljeništvu ipd.

Kmetje pa se poslužujejo tudi dokupa let. To letos za eno dokupljeno leto znaša cca 40.000 din, kar nikakor ni vzpodbudno.

Novi zakon pa združenega kmeta ni popolnoma izenačil z delavcem v združenem delu, saj nima možnosti za predčasno upokojeitev.

Za kmete predstavlja pokojninsko zavarovanje veliko finančno obremenitev. Po 117. členu Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju zagotavljajo organizacije združenega dela, s katerimi kmet proizvodno sodeluje, del finančnih sredstev za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Zdržna zveza Slovenije predlaga organizacijam združenih kmetov, naj njihov prispevek zavisi od dohodka, ki ga je združen kmet dosegel v organizaciji združenih kmetov iz združevanja dela in sredstev, ter da raste v skladu z višino tega dohodka. Udeležba organizacij združenih kmetov mora biti znatna, tako da bo dejansko vzpodbujala združevanje oziroma pomenila prednost združenega kmeta pred nezdrženim.

Ker vemo, v kakšnih težavah so kmetijske OZD, bo treba sprožiti širšo akcijo za zbiranje teh prispevkov, predvsem s tistih območij, kamor dajemo hrano.

Prizadevanja so, da bi izenačili kmeta z delavcem v združenem delu, vendar je potrebno upoštevati, da kmet dela pod drugačnimi pogoji in bi zato moral proizvesti dosti več kot je do sedaj. Njegov dohodek pa ni odvisen samo od njegove prizadevnosti in tehnološke, temveč tudi od drugih dejavnikov, na katere pa sam ne more vplivati (ujme).

Iz informacij republiškega sveta Zveze sindikatov

Ljubljana, 3. 2. 1984

Kaj naj zagotavlja zajamčeni osebni dohodek

Republiški zakon iz leta 1982 o zajamčenem osebnem dohodku in izplačevanju osebnih dohodkov v organizacijah združenega dela, ki poslujejo z izgubo, jamči vsakemu delavcu najmanj takšen osebni dohodek, ki mu zagotavlja materialno in socialno varnost, kadar organizacija združenega dela ni ustvarila zadostnega dohodka oziroma je poslovala z izgubo.

Zakonsko zajamčeni osebni dohodek, ki ga delavci lahko prejmejo največ 6 oziroma 12 mesecev, tako upošteva zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb delavcev samo za krajši čas. Predsedstvo republiškega sveta zveze sindikatov je ugotovilo, da med dveletno veljavnostjo tega zakona v praksi OZD niso izplačevale zajamčenih osebnih dohodkov, ker so izgube, preko sistema solidarnosti in dohodkovnih povezav pokrili ali pa so v občinah zagotovili potrebna sredstva za osebne dohodke. Bili pa so primeri napačne uporabe zajamčenega osebnega dohodka. Tega so v ozdih neredko uporabljali kot najnižji osebni dohodek oziroma kot podlago za vrednotenje enote enostavnega dela in so potem na tem gradili razpone pri delih in nalogah različne zahtevnosti. Poleg tega so ga na področju socialne politike uporabljali kot merilo za nekatere socialne korektive.

Višina zajamčenega osebnega dohodka je bila skladno z zakonom ugotovljena na podlagi posebne metodologije, ki jo na predlog RS ZSS sprejmeta še izvršni svet Skupščine SRS in Gospodarska zbornica Slovenije. Vendar pa se je lani dogajalo - zaradi velikega naraščanja življenjskih stroškov in istočasnega padca realnih osebnih dohodkov - da so v nekaterih organizacijah združenega dela izplačevali celo normalne osebne dohodke, ki so bili nižji od po zakonu zajamčenega osebnega dohodka. Zato so se podpisniki metodologije odločili, da jo spremenijo, oziroma dopolnijo tako, da zajamčeni osebni dohodek ne sme presegati 60% povprečnega osebnega dohodka v republiki. Dogovorili so se tudi, da metodologijo še dopolnijo oziroma spremenijo način določanja zajamčenega osebnega dohodka. Po ustavi in zakonu o združe-

nem delu namreč mora zajamčeni osebni dohodek zagotavljati delavcem socialno in materialno varnost, vendar upošteva družbeno produktivnost dela in splošne pogoje okolja, v katerem delavci zadovoljujejo svoje osebne in skupne potrebe.

Zato je predsedstvo RS ZSS sklenilo, da predlaga zakonodajalcu, da se zakon o zajamčenem osebnem dohodku in izplačevanju osebnih dohodkov v ozdih, ki poslujejo z izgubo spremeni tako, da bi pri ugotavljanju višine zajamčenega osebnega dohodka izhajali iz minimalnih življenjskih potreb po dobrinah kratkoročne narave in ne iz »minimalnih življenjskih stroškov« (izraz v sedanjem zakonu). Ta izraz v ekonomski teoriji namreč pomeni izdatke, ki delavcem in njihovim družinam zagotavljajo zdrav in normalen razvoj za daljši čas. Torej vključuje tudi dobrine trajnejše vrednosti. Zakonsko zajamčeni dohodek pa delavci v ozdih lahko prejmejo največ eno leto, pa bi zato morali upoštevati za določanje višine zajamčenega osebnega dohodka le dobrine kratkoročne narave. Predsedstvo je tudi predlagalo, naj se višina zajamčenega osebnega dohodka objavljaja v maju in decembru (zdaj maja in septembra), z možnostjo tudi pogostejše objave, če bo to zahtevalo veliko povečanje cen osnovnih življenjskih potrebščin. Posebna metodologija pa naj bo v bodoče le strokovna podlaga za izračun višine zajamčenega osebnega dohodka. O spremembah in dopolnitvah metodologije bo v kratkem razpravljala republiški svet, omenjena stališča o zakonu o zajamčenem osebnem dohodku pa bodo podlaga za razpravo v sindikatu, ko bo izvršni svet v Skupščini predlagal sprememe in dopolnitve zakona.

Predstavniki Medobčinske gospodarske zbornice mesta Ljubljane v sozdu

Vesna Bleiweis

Zanimanje za povezovanje v sozde raste

Predstavniki Medobčinske gospodarske zbornice mesta Ljubljane so koncem januarja obiskali našo sestavljeno organizacijo z namenom, da se seznanijo z njeno organiziranostjo, tekočimi problemi in nato skupaj z nami oblikujejo nekatera stališča do aktualnih dogajanj na področju gospodarstva.

Goste je s sozdom seznanil generalni direktor, Miran Goslar. Poudaril je velikost sozda, omenil pričakovane poslovne rezultate v letu 1983 in orisal izhodišča razvoja v letu 1984. Pri tem je posebej omenil položaj trgovine v luči ukrepov tekoče ekonomske politike ter ocenil odnos ljubljanske politike do razvoja kmetijstva. Ob tem je mislil predvsem na plasma sredstev, ki se zbirajo v okviru Samoupravne interesne skupnosti za preskrbo mesta Ljubljane, ki se usmerjajo v najrazličnejše oblike regresiranja, namesto da bi se uporabljala za naložbe v razvoj kmetijstva. S tako politiko usmerjanja sredstev praksa odstopa od stališč, dogovorjenih in sprejetih na posebni problemski konferenci, ki jo je organiziral Komite mestne konference ZK Ljubljana. Pa tudi sicer je bilo nekaj pikrih gostiteljevih besed namenjenih odnosom ljubljanskih upravnih organov do programov sozda Mer-

ceptor, ki zadevajo ljubljansko področje.

Goste so zanimali predvsem nadaljnji integracijski procesi v sozdu in problemi, ki izhajajo iz obstoječe samoupravne organiziranosti sozda. O novih integracijah jim kot gostitelji nismo mogli dosti povedati, obstoječo samoupravno organiziranost pa smo ocenili predvsem z vidika uresničevanja »sedmih stebrov sozda«. Po mnenju gostov je prav teh sedem stebrov sozda, predvsem uresničevanje skupne finančne politike ter solidarnosti, magnet, ki bo ob primernih političnih vzpodbudah pospešil nadaljnje zanimanje za združevanje v velike proizvodne in prodajne sisteme.

V razgovoru so gostje obljubili pomoč in sodelovanje predvsem pri posredovanju predstavljenih problematike pristojnim upravnim in izvršnim organom mesta

Ljubljane, sodelovanje pri reševanju izgub v opekarski industriji ter zagotovili, da bo samoupravni sporazum, ki naj bi ga sprejelo celotno združeno delo Ljubljana za zagotavljanje sredstev za pospeševanje razvoja kmetijstva, zaživel v skladu z njegovim namenom, to je pospeševanje proizvodnje hrane, ki jo potrebuje Ljubljana.

Sanjalo se mi je

o Primožu Ulagi. Zabela ga manija vlade SFRJ: iz ene skrajnosti v drugo. Vmes pa skakalnica inflacije

o drugi olimpijadi, ki bo spomladi. Vsi smo tekli, skakali, vozili od vrat do vrat za sladkor olje, moko in intervencijski uvozi

da je dokončno in nepreklicno jasno, kdo je kdo v predsedstvu. Se preden je ljudstvo dihnilo svoj »da«.

o veliki modrosti:

$$\begin{aligned} \text{ba/OD}_Z &= \Sigma \\ (\text{P}_{\text{MD}})_A \times f_d \times \text{LK} \\ \sigma (\text{P}_{\text{MD}}) \\ \text{ba/OD}_Z &= \times \text{OD}_Z \\ \Sigma \text{LK} \end{aligned}$$

ki jo priporočajo za izračun njegovega minulega dela.

Poročilo predsednika o delu koordinacijskega odbora sindikata sozd Mercator v obdobju 1982-1983

Ljubljana, 25. januarja 1984

Premalo učinkoviti navzven

Koordinacijski odbor za mandat 1982/83 je bil oblikovan na podlagi postopka oziroma ključa, ki ga je za njegovo sestavo določal dosedanji poslovnik. Na konstitutivni seji, ki je bila 12. aprila 1982, je sprejel svoj delovni program. Določil ga je na podlagi smernic, ki jih je v tekoči politiki določila zveza sindikatov, prav tako pa je določil konkretne naloge, ki izhajajo iz njegove vloge in položaja v sestavljeni organizaciji. V njej predstavlja povezovalno telo med osnovnimi organizacijami sindikata.

Ocenjujoč opravljeno delo, lahko rečem, da se ne moremo niti pohvaliti niti ne moremo dati neugodne ocene delovanja tega organa. Bolj smo uresničili svojo vlogo v sestavljeni organizaciji kot pa nazven. Razlog za to tiči v vlogi in pomenu koordinacijskih odborov, ki kot povezovalna telesa vseh osnovnih organizacij v aktih Zveze sindikatov ne predstavljajo nosilcev dejavnosti oziroma sindikalnih aktivnosti. Vendar to še ne bi smelo pomeniti, da ne nastopamo s problemi, ki jih srečujemo v vsakdanjem življenju organizacij, ki sestavljajo SOZD.

Zavzemanje za gmotni položaj delavca v trgovini

Pretežna dejavnost sozda je trgovska, zato smo se kot sozdov organ v večini primerov nastopanja navzven najpogosteje pojavljali pred organi republiškega odbora sindikata delavcev v trgovini. Danes lahko trdimo, da smo bili prav v predstavljanju problemov trgovine in njenih delavcev premalo agresivni, glasni in odločni. Delavec v trgovini, predvsem pa v trgovini na drobno, se ne more več sprijazniti s svojim položajem ter položajem dejavnosti, v kateri služi kruh. Administrativno poseganje v pogoje pridobivanja dohodka v trgovini je pripeljalo to gospodarsko vejo v popoln upad ekonomske moči, njen položaj v gospodarskem sistemu pa je zaradi pomanjkanja blaga razvrednoten z dodelitvijo vloge administrativnega distributerja blaga. Njen delavec je v položaju, ko ne samo ne obvladuje pogojev gospodarjenja in poslovanja, temveč o njih ne more reči ne bele ne črne, kljub vsem argumentom, s katerimi je oborožen za uveljavljanje enakopravnega položaja trgovine spričo ostalih gospodarskih dejavnosti. Pripravljeni smo bili verjeti začasnosti nekaterih ukrepov s področja ekonomskih odnosov, vendar njihova trajna začasnost dokazuje, da se bo položaj trgovine še nekaj časa obravnaval kot vzporeden pojav, ki ne terja resnejših ukrepov za izenačitev trgovine z ostalimi gospodarskimi dejavnostmi. Administrativno določanje povezovanja trgovine in proizvodnje je prej zavrla kot pospešilo samoupravno oblikovanje odnosov na področju združevanja dela in sredstev med trgovino in proizvodnjo. K temu naj dodamo še zamrznitev marž - virov dohodka trgovine, ki z vmesnimi prekinitvami traja od leta 1979, in pa administrativno oblikovanje cen - in slika pogojev pridobivanja dohodka v trgovini je popolna. Nadaljevanje - poslovni rezultati - so le logična posledica. Ti poslovni rezultati pa narekujejo strogo omejevalno politiko na področju delitve sredstev za osebne dohodke, vendar, koliko časa še?

Upravičeno je torej vprašanje delavca naše, sozdove trgovine na drobno, ki prejema povprečni mesečni dohodek od 11.000 do 14.000 din, kako dolgo naj še pri delitvi sredstev za osebne dohodke ravna v skladu z družbeno dogovorjenimi merili in kdaj naj drastično pokaže, da v bilancah trgovinskih organizacij ni rdečih števk zaradi osebnih dohodkov. Ob tem se utemeljeno sprašuje po vzrokih za vojskovanje s papirji, ki ga nalagajo strokovne podlage za pripravo in reševanje meril za

nagrajevanje, če hočete, tudi iz naslova minulega dela. Vreča je še za živo delo premajhna. O uveljavljanju te vojske s papirji, izgubljam ure in ure besedovanja, terjamo vesplošno urejenost in opredeljenost v samoupravnih aktih, o pogojih poslovanja trgovine pa seže glas le do strokovnih organov, ki sicer terjajo sistemske rešitve, pravega odgovora na predloge v obliki ukrepov, ki bi zboljšali položaj trgovine ali pa ji dali vsaj slutiti optimistične pogoje, ni. Zato moramo svojo vlogo prav na tem področju okrepiti, za preteklo obdobje pa objektivno ugotoviti, da nismo oblikovali celovite ocene ekonomskega in političnega položaja trgovskega delavca, ki bi jo predstavili pred zunanjimi ustanovami.

Nemalo je vse člane koordinacijskega odbora začudilo finančno poročilo, saj je bilo iz njega razvidno, da so bila sredstva za leto 1983 v višini 96.304 din zbrana le od 18 članic sozda. Vse ostale so se obveznosti - 2 din na člana osnovne organizacije - ali spretno izognile ali pa nanj malomarno pozabile. Res je, da odbor v preteklem obdobju ni preveč trmasto zahteval izpolnjevanja te obveznosti, toda o obveznostih so bile vse organizacije obveščene (ne samo enkrat), pa vendar bi kazalo utrditi tudi to disciplino. Zato ni odveč, če ponovno opozorimo: v letu 1984 so osnovne organizacije sindikata dolžne združevati sredstva - 2 din na člana osnovne organizacije od sredstev, zbrane članarine na žiro račun 50101-678-58608 - koordinacijski odbor sindikata. Zbrana sredstva bodo po finančnem načrtu porabljena za financiranje sestankov KOS, sofinanciranje pohoda po poteh partizanske Ljubljane ter za obiske koordinacijskega odbora v temeljnih organizacijah.

Spremljanje dela delegatov in delegacij

Položaj trgovine in njenega delavca je le eden od vidikov, skozi katere ocenjujemo delo odbora. Drugi vidik opazovanja dela je njegova vloga v delegatskem sistemu, kjer se sozd kot velika asociacija združenega dela ne more uveljaviti kot delegatska baza, temveč se pojavlja posredno preko delegatov temeljnih in delovnih organizacij v njihovih okoljih. Zato so bile celovite ocene tako položaja kot celotne problematike povezovanja v sestavljeno organi-

zacija posredovane parcialno in nemalokrat obarvane tudi z lokalnimi posebnostmi.

Spremljanje odločitev

V obravnavanju poslovnih rezultatov, planskih aktov, samoupravnih splošnih aktov, samoupravne organiziranosti naše sestavljene organizacije je tretje izhodišče, ki naj osvetli položaj in vlogo koordinacijskega odbora sindikata. V povezovanju vseh navedenih tem je koordinacijski odbor oblikoval stališča, ki so bila najbolj jasno izražena na tematski konferenci o delitvi dela v sestavljeni organizaciji ter pomenu Interne banke. V oblikovanju stališč je odbor sprejel vse Pobude in zamisli, ki naj bi krepile tako imenovanih »sedem stebrov sozda« - ključne zadeve skupnega pomena, odločno pa zavračal pojave tozdrovstva, samozadostnosti.

Če ocenjujemo konkretno sprejet delovni program oziroma njegovo uresničevanje, potem moram reči, da smo bili v ugotavljanju in sprejemanju nekaterih podatkov ter sklepov odvisni od predstavitev strokovnih služb. Temu sodelovanju ne gre oporekati, vendar pa velja nekaj besed nameniti našemu odnosu do konkretnih stikov, predvsem s tistimi organizacijami, ki že nekaj let živitarijo ali pa poslujejo z izgubo. Dejstvo je, da smo se s temi organizacijami premalo seznanili, zato je treba temu v naslednjem mandatnem obdobju posvetiti več pozornosti, predvsem pri ocenjevanju vzrokov za tako poslovanje in se ne izogibati glasnemu imenovanju tudi subjektivnih razlogov. V ta namen bo treba resnično spreminiti vlogo in vsebino dela koordinacijskega odbora.

nju tudi subjektivnih razlogov. V ta namen bo treba resnično spreminiti vlogo in vsebino dela koordinacijskega odbora.

Kot konkretno nalogo smo sprejeli tudi pobudo za oblikovanje skupnih osnov in meril za razporejanje dohodka in delitev sredstev za osebne dohodke ter skupno porabo v sozdu. Pobuda, skupaj s sklepi delavskega sveta sozda se uresničuje in osnutek akta je izdelan. Od naše zrelosti in pripravljenosti za sporazumevanje med nami samimi je odvisno, ali bomo ta prizadevanja izpeljali tudi konkretno, ali pa bomo skozi panožne sporazume vsak zase iskali najugodnejše povezave in se izognili medsebojni solidarnosti tudi na področju delitve sredstev za osebne dohodke.

Spremljanje doslednega spoštovanja dogovorjenih skupnih zadev

Če smo se že dotaknili uresničevanja medsebojno dogovorjene poslovne politike, potem ne moremo mimo vse glasnejše ugotovitve o odstopanjih. V prihodnje bi kazalo prav tem odstopanjem od dogovorjenega, predvsem na področju komercialne politike, posvetiti več pozornosti. Ob tem velja zahtevati, da strokovne službe o teh negativnih pojavih pravočasno informirajo in strokovno utemeljijo ter orišejo vzroke in posledice odstopanj. Pri opredeljevanju teh odstopanj verjetno ne bo dovolj poseči le po uresničevanju sankcij, zapisanih v samoupravnih aktih, temveč bo potrebno delati z roko v roki bodisi s formalno

ali pa neformalno obliko akcijskega povezovanja zveze komunistov na ravni sestavljene organizacije. Veliko smo imeli povedati ob »sedmih stebrih sozda« - vendar več kot povedati, taka je splošna ocena, nismo znali, hoteli, ali pa kaj drugega. Razlogi so različni, dejstvo pa je da v uresničevanju zamisli, ki izhajajo iz skupno pomembnih zadev - od zahteve po spremenjeni organiziranosti trgovine na debelo, do vzpostavitve enotnega informacijskega sistema in celotne podobe - naš odbor oziroma sindikat ni bil tista gonilna družbenopolitična organizacija, ki bi odločno postavil zahtevo po realizaciji.

Povezovanje pri kulturnih akcijah ni zaživel

S svojo aktivnostjo smo želeli animirati tudi kulturno delo in izmenjavo med članicami sozda, enako tudi delo na področju družbenega standarda. Odziv na odprto anketo in poziv v našem glasilu na medsebojne izmenjave je bil pičel.

Današnje poročilo ne vsebuje formalnih prvin, ki bi jih moralo. Bolj je namenjeno kritični oceni prehojene poti in opravljenega dela, vendar ne z namenom, da bi razvrednotili to opravljeno delo, temveč z namenom, da koordinacijskemu odboru v naslednjem mandatnem obdobju pripravimo iztočnice za obogatitev predvsem njegove vsebine dela, ne glede na vlogo, ki naj jo ima le kot povezovalni organ.

Predlogi za bolj učinkovito delo

Dovoljujem si nekaj konkretnih predlogov, o katerih naj razprava o poročilu pokaže, v kakšni meri in vsebini naj odmevajo v delu koordinacijskega odbora v naslednjem mandatnem obdobju:

Prvi predlog:

Koordinacijski odbor sindikata sestavljajo delegati iz vseh dejavnosti (trgovine, kmetijstva, industrije itd.). Vsak od delegatov mora sprejeti obveznost, da bo sodeloval s pristojnim odborom sindikata na republiški ravni ter o obravnava tekoče obveščal in poročal na sejah KOS. Namen tega je vzpostavitev celovitih informacij o dogajanjih in razmerah v vseh dejavnostih, ki se v sozdu opravljajo.

Drugi predlog:

V primerih ugotavljanja odstopanj od skupno dogovorjene poslovne politike ali s planskimi in drugimi akti sozda dogovorjenih medsebojnih obveznosti morajo strokovne službe obvestiti tudi koordinacijski odbor sindikata. Ta je dolžan oblikovati oceno in jo posredovati prizadetim organizacijam; kadar gre za hujše kršitve pa oceno objaviti v glasilu »Mercator«.

Tretji predlog

Koordinacijski odbor naj oblikuje delovne skupine, sestavljene iz članov in strokovnih delavcev, ki bodo neposredno zadolžene za konkretne in neposredne stike s temeljnimi in delovnimi organizacijami, ki poslujejo z izgubo in so dolžne uresničevati od delavskega sveta sozda potrjene in sprejete sanacijske programe. Te delovne skupine lahko začno delovati tudi že v primeru pojavov motenj v poslovanju.

To je le nekaj zamisli oziroma predlogov, s katerimi naj bi koordinacijski odbor sindikata oblikoval vsebino svojega dela. Vsem dosedanjim delegatom se zahvaljujemo za sodelovanje, novemu odboru pa želimo uspešno delo.

Člani KOS v obdobju 1984-1986

1. **Jože Knavs**, predsednik M-Rožnik, Ljubljana, TOZD Golovec, prodajalec, poslovodja trgovine z železnino in gradbenim materialom,
2. **Josip Kovačič**, namestnik predsednika, M-Tehna, Ljubljana, TOZD Spectrum, gradbeni tehnik, vodja prodaje TOZD,
3. **Marija Šegota**, M-Konditor, Ljubljana, komercialni tehnik, tajnica v DO,
4. **Ljubica Murn**, M-Velepškriba, TOZD Standard Novo mesto, pročajalka, finančni knjigovodja v TOZD,
5. **Aleksander Podkrižnik**, M-IP TOZD Maloprodaja Ptuj, prodajalec, poslovodja v samopostrežni trgovini,
6. **Rudi Čmak**, M-Velepškriba, TOZD Trgopromet Kočevje, komercialni tehnik, poslovodja v prodajalni s pohištvom,
7. **Mirjana Radomirovič**, M-Rožnik, TOZD Veleblagovnica Beograd, inženir tehnologije, šef komercialnega oddelka v TOZD,
8. **Jožica Bizjak**, M-KK Sevnica, Sevnica, višja upravna delavka, tajnica samoupravnih organov in družbenopolitičnih organizacij v DO,
9. **Zvone Puppis**, M-KZ Logatec, Logatec, kmetijski tehnik, vodja gozdarstva,
10. **Mato Šoljič**, M-Nanos, TOZD TMI Postojna, prof. psihologije in pedagogike, vodja splošne službe TOZD,
11. **Nada Rihtar**, M-Velepškriba, TOZD Grosist Ljubljana, ekonomski tehnik, tajnica samoupravnih organov in DPO TOZD,
12. **Branko Lahajner**, M-Mednarodna trgovina, TOZD Hladilnica Zalog, komercialist
13. **Pavle Gričar**, M-AK Krško, Krško, ekonomski tehnik, knjigovodja v TOK,
14. **Jože Ferlič**, M-STP Hrastnik, Hrastnik, prodajalec, vodja etaže v blagovnici,
15. **Zofka Srečnik**, M-Rožnik, TOZD Preskrba Tržič, prodajalka, blagajnik TOZD,
16. **Danica Vodovnik**, M-Trgoavto Koper, ekonomski tehnik, vodja finančne službe v DO,
17. **gostinci** do konstitutivne seje še niso uspeli imenovati svojega predstavnika v KOS.

Iz delegatskega biltena skupščine

Pomembna zakona za združeno delo

Zvezni zbor Skupščine SFRJ bo predvidoma konec marca obravnaval Osnutek zakona o razpolaganju z obratnimi sredstvi v organizacijah združenega dela in Predlog za izdajo zakona o ugotavljanju in razporejanju celotnega prihodka in dohodka ter o ugotavljanju in razporejanju prihodka z osnutkom zakona. Besedili obeh zakonov z obrazložitvami, dokumentacijskim gradivom, informacijo in povzetkom razprave komisije Zveznega zbora sta v celoti objavljena v Poročevalcu številka 4, z dne 31. 1. letos.

Viri za trajna obratna sredstva

Zvezni zbor Skupščine SFRJ je 23. marca lani sprejel predlog za izdajo zakona o razpolaganju z obratnimi sredstvi v organizacijah združenega dela. Zvezni izvršni svet je, upoštevajoč mnenja, pripombe in predloge delovnih teles Zveznega zbora ter razpravo na zboru, pripravil **osnutek zakona o razpolaganju z obratnimi sredstvi v organizacijah združenega dela.**

Ena od temeljnih novosti osnutka zakona je opredelitev, da organizacije združenega dela zagotavljajo trajna obratna sredstva (zaloge surovin in materiala, drobnega inventarja in embalaže, nedokončane proizvodnje, polizdelkov in delov lastne proizvodnje, gotovih izdelkov in blaga) iz trajnih in dolgoročnih virov sredstev. Zaradi sedanjega neugodnega stanja na tem področju pa je potrebno organizacijam združenega dela omogočiti, da v določenem prehodnem obdobju ta sredstva zagotavljajo tudi iz kratkoročnih in drugih virov. V tem obdobju je potrebno rešiti tudi vprašanje začetih investicij in obveznosti na podlagi drugih plasmajev in poslovnih sredstev pri tistih ozdih, ki bodo na začetku uporabe predlaganega zakona ugotovile, da trajnih obratnih sredstev ne zagotavljajo niti iz trajnih in dolgoročnih niti iz kratkoročnih virov sredstev.

Osnutek zakona ureja razpolaganje z obratnimi sredstvi v tozidih in v vseh drugih oblikah organiziranja delavcev v združenem delu, razen v ozdih so odgovorni, da

družbena sredstva družbeno in ekonomsko smotrno uporabljajo, zagotavljajo njihovo nenehno obnavljanje, povečevanje in izboljševanje ter v ta namen zagotavljajo obratna sredstva z razporejanjem čistega dohodka, združevanjem sredstev, izdajanjem obveznic, najemanjem posojil ali na drug način v skladu z zakonom. Potrebno je poudariti, da je ta obveznost sestavni del razvojnih in delovnih načrtov ter programov, da se ti načrti in programi medsebojno usklajujejo z razvojnimi in delovnimi načrti ter programi drugih samoupravnih organizacij in skupnosti in da se z njimi opredeljujejo okviri in načini zagotavljanja in razpolaganja z obratnimi sredstvi. S tem je zagotavljanje obratnih sredstev povezano ne le z enostavno, temveč tudi z razširjeno reprodukcijo.

Smotrno razporejanje dogodka na porabo in akumulacijo

Skupščina SFRJ je na sejah Zveznega zbora julija lani sprejela odlok o ustanovitvi komisije Zveznega zbora za pripravo sprememb in dopolnitev zakona o ugotavljanju in razporejanju celotnega prihodka in dohodka, ki je pripravila **predlog za izdajo zakona o ugotavljanju in razporejanju celotnega prihodka in dohodka in o ugotavljanju in razporejanju prihodka z osnutkom zakona.**

Pri tem je izhajala predvsem iz meril, določenih v dolgoročnem programu ekonomske stabilizacije, da bi tako ustvarili pogoje za realno obračunavanje, izkazova-

nje in planiranje dohodka ter za ekonomsko smotrno razporejanje na porabo in akumulacijo. Upoštevala je tudi mnenja, predloge in sugestije delegatov na sejah delovnih teles zbora septembra lani ob obravnavi osnutka resolucije o družbenoekonomskem razvoju SFRJ v letu 1984, zlasti pa še mnenja iz razprave ob sprejetju navedenega odloka. V Sloveniji bodo potekale obsežne javne razprave v družbenopolitičnih organizacijah in skupnostih, zborničnih organih in temeljnih organizacijah.

Najpomembnejše novosti v zakonu

V celotni prihodek se vračunavajo tudi vnaprej prejeti zneski za prodane in poslane izdelke in opravljene storitve v obračunskem obdobju, za katerega se ugotavlja celotni prihodek.

V materialne stroške spadajo tudi izdatki za prehrano delavcev na opravljenih, škodljivih za zdravje, in ki zahtevajo močnejšo hrano, če so določeni z družbenim dogovorom.

V obračunskem obdobju, v katerem nastanejo, se iz celotnega prihodka nadomeščajo tudi celotni izdatki za dnevnice, propagando, reklamo in reprezentanco.

Skupni prihodek se lahko izplačuje preko prehodnega ali žiro računa delovne organizacije, uvedene s samoupravnim sporazumom.

Del dohodka, ki je rezultat dela v izjemno ugodnih naravnih pogojih, izjemnih ugodnosti na trgu ali drugih izjemnih ugodnosti pri ustvarjanju dohodka, temeljna organizacija posebej ugotavlja in razporeja za namene po osnovah in merilih, določenih s samoupravnim sporazumom, sklenjenim v delovni in sestavljeni organizaciji združenega dela, oziroma z zakonom.

Delovna organizacija v ustanavljanju ugotavlja celotni prihodek samo, kadar opravlja poskusno proizvodnjo oziroma drugo dejavnost in nastopa na trgu s prodajo proizvodov ali storitev iz te dejavnosti.

Z dnevnega reda 21. seje poslovnega sveta

Poslovni prospekt, enotne delovne obleke

Ambiciozne načrte (o njih govorimo že dalj časa) studia za ekonomsko propagando za poenotenje zunanje podobe oz. smo slišali na seji poslovnega sveta.

Sicer nismo zvedeli nič konkretnega, kaj se na področju enotnega oblikovanja in uporabe zaščitnega znaka, našega oranžnega »M« odvijava v strokovnih krogih, zato pa smo zvedeli več o poslovnem prospektu 1983-84 in pa o namenu, da se »M«, financiran iz združenih sredstev za poslovno propagandne namene zagotovo pojavi na območju Notranjske, Krasa in Obale. Kar 80 teh znakov naj bi potrjevalo, da navedena območja obvladuje poleg Nanosa in Trgoavta celo Mercator. Zajedljivost na stran, zadeva je resna in njeno uresničevanje ni več le formalen načrt, temveč tudi materialno podprta zadeva. Izgovorov, ni denarja, ne more biti več. Ostaja lahko le še samovolja, skratka subjektiven odnos do predstavitve pripadnosti v sozd.

Poslovni prospekt za 1983/84 naj bi bil bogatejši po vsebinski in lepši po zunanji plati. Prav tako pa preveden v angleščino. Idejnega

»Kako naj bomo enaki, ko imamo že vsak svojo narodno nošo?«

Mercator

Foto: Kancijan Hvastija

Zdravstvo po novem sporazumu

Jože Černoša - M-Agrokombinat Krško

Spremembe, ki bodo vplivale na razporejanje dohodka

S prvim aprilom začne veljati aneks št. 2 k Samoupravnem sporazumu o temeljih plana občinske zdravstvene skupnosti.

Se še spominjate javne razprave o zagotavljanju zdravstvenega varstva, ki smo jo imeli lani v maju in juniju? Naj vam osvežim spomin!

Zelo pomembno določilo je v 8. a členu:

Delavci bomo v organizacijah združenega dela zagotovili pravico do:

- preventivnih zdravstvenih pregledov

- storitev, ki zadevajo zdravstveno varstvo pri delu

- ukrepov, ki zadevajo utrjevanje zdravja in delovne sposobnosti

- posebnega zdravstvenega varstva delavcev z zmanjšano delovno sposobnostjo

- zdravstvenih storitev, ki zadevajo preprečevanje, odkrivanje, zdravljenje in rehabilitacijo poškodb pri delu in poklicnih boleznih.

Kaj pomeni to za delovno organizacijo?

Iz razpoložljivega dohodka bomo morali pokrivati vse stroške za:

1. vse zdravstvene preglede (sistematične, obdobjni higienski minimum)

2. vsa nadomestila, zdravljenje, rehabilitacijo in morebitno invalidnost ob nesrečah pri delu ali poklicnih boleznih

3. delavec bo v delovni organizaciji dobil vsa nadomestila (ne samo za stalež do 30 dni), katera bo potem služba zaračunala občinski zdravstveni skupnosti (OZS).

Če bi ti stroški presegli normalne meje (30% nad regijskim povprečjem), bodo delovne organizacije pokrivala OZS. Do solidarnostne pomoči pa bomo upravičeni le, ob izpolnitvi naslednjih pogojev:

- če so opravljeni vsi predpisani zdravstveni pregledi

- če bi stroški za te zdravstvene storitve presegli 10% sredstev, ki smo jih v enakem obdobju združili pri zdravstveni skupnosti, vendar le za toliko, kolikor ti stroški presegajo 10% združenih sredstev

Nastalim razmeram primerno bomo morali prilagoditi tudi naša samoupravna interna akta.

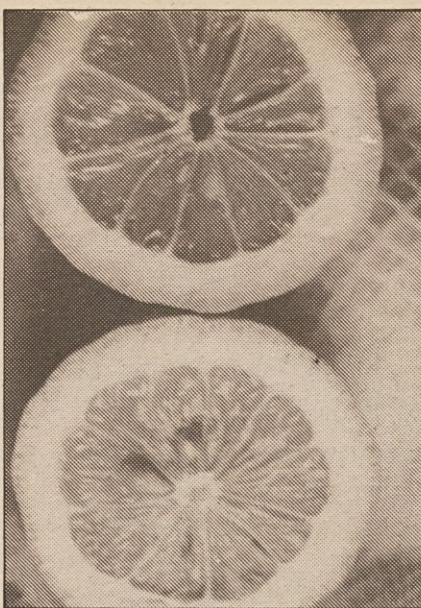
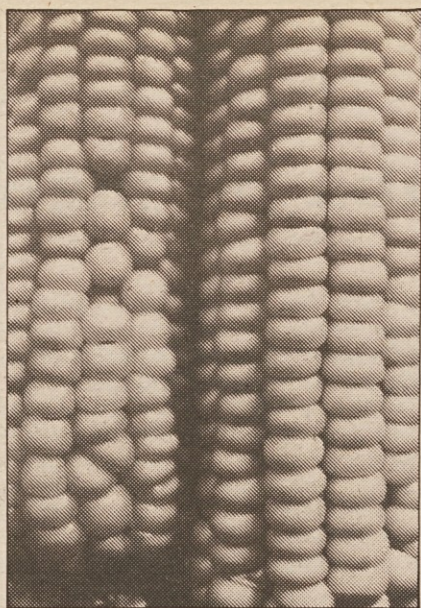
Prispevna stopnja za OZS se bo z dnem uveljavitve tega aneksa res znižala, le za 40%. Po sedanjih izračunih smo v letu 1982 v ta namen združevali 1,05% iz dohodka po osnovi BOD (bruto osebni dohodek). Po predlogu pa naj bi bodoče združevali v solidarnostni sklad cca 0,60%, dejanske stroške pa pokrivali iz dohodka.

To so le nekatere najpomembnejše spremembe, ki nas čakajo. Od nas bodo zahtevale precej več dela. Strokovne službe bodo morale temu delu nameniti več pozornosti, saj bodo spremembe vplivale na razporejanje dohodka in zahtevale dopolnilno evidenco in spremljanje stanja.

Leto 1984
35 let

Komercialni sestanek – 9. februarja 1984

Vesna Bleiweis

Oskrba – za zdaj zadovoljivo

Aktualne teme: zamrznitev cen in kaj v zvezi s tem storiti v trgovini; oskrba v letu 1984 in zagotavljanje potrebnih količin blaga; blagovni promet s proizvodnimi organizacijami sozda; izguba TGO Gorenje.

Odlok o zamrznitvi cen je jasen: vse cene v okvir cen, veljavnih pred 19. decembrom 1983! Odlok velja tako za proizvodne kot trgovske organizacije. Njegova praktična izvedba pa je vsaj za trgovino trd oreh, ki ga bo morala streti v sodelovanju s proizvodnimi organizacijami. Če so praktična navodila, ki so jih za uresničevanje odloka prejeli komercialni delavci, prava in ustrezajo vsebini odloka, bodo pokazali inšpektorji; če seveda papirnate, ki je nastala z odlokom, prej ne bo odnesla pomladanska odjuga na področju oblikovanja cen.

Po oceni odgovornih delavcev komercialnega sektorja v Delovni skupnosti sozda je za zdaj mogoče gotovostjo trditi, da smo z blagovnim za osnovno preskrbo prebivalstva dobro založeni. Vendar pa nas trenutno stanje ne sme uspanjati, saj moramo resno računati, da planirane količine sladkorja, olja in moke ne bodo dobavljene. Proizvajalci že naznanjajo nekatere odstopne.

Ob tem velja omeniti nekaj kritičnih pripomb na plane blagovnega prometa, ki so jih oblikovale posamezne organizacije. Gre za ogromne količine sladkorja, olja in detergentov. Povsem jasno je, po mnenju strokovnih in odgovornih delavcev, da gre za megalomanijske in neprijetne strah pred praznimi skladišči, in pa misel, da bodo posamezne vrste blaga deficitarne in konjunkturne tudi v letu 1984. Tako planiranje se nam otepa prav pri detergentih, pri katerih zaradi obstoječih zalog ne izpolnjujemo dinamike dobav od proizvajalcev. Zato da bi uskladili planirane in pogodbeno realne količine detergentov, morajo vse organizacije preveriti realnost planov in jih uskladiti z normalnimi porabami. To pomeni rebalans planov. Na tej osnovi bodo sklenjene tudi pogodbe.

Kljub tej zahtevi po planiranju normalnih količin so nekateri izrazili pomisleke, da bomo na račun tega ostali brez potrebnih količin, saj se pri nas nikoli ne ve, kako bo letni. Izražena bojazen, da bo izvoz

za proizvajalce detergentov zanimavejši od domače prodaje, zaradi cenovne politike in nanovo urejene deviznega poslovanja, bo najbrž kar utemeljena. Prav tako pa tudi bojazen, da bosta tudi sladkor in olje lahko deležna čudne usode, ki bo lahko omiljena le z eventualnim intervencijskim uvozom.

Kljub opozarjanju, da je treba povečati ali pa vsaj uresničiti plan internega blagovnega prometa s proizvodnimi organizacijami v sozdu, se zadeve le počasi premikajo. V čudni luči so se pokazale tiste trgovske organizacije, ki sprejetih dogovorov o prodaji krškega vina ne izpeljejo v skadu z dogovorjenim. Nekam poceni je bilo videti razdeljevanje opozorilcev na prodajo teh vin, ki bi morali že zdavnaj viseti v maloprodajni mreži. Še nekoliko bolj abotno pa je, da bodo delavci Studia za ekonomsko propagando preverjali, če opozorilci res visijo, in ugotavljali, ali je vino res na očeh kupcev. Te zadeve okrog preprečevanja o nujnosti medsebojnega sodelovanja in navsezadnje tudi okrog uresničevanja dogovorjenih planov, postavljajo nekatere delavce že v položaj butalskega policaja, namesto da bi se ukvarjali s strokovnim in kreativnim delom.

V primeru, da bo s samoupravnim sporazumom o pokrivanju izgube TGO Gorenje vse prav, bosta izgubo pokrili dve grosistični organizaciji: Mipova Veleprodaja in Nanosov Grosist. Tudi v tem delu razprave kaže nekaj besed posvetiti eni od ugotovitev: kdaj bomo končno le radikalno posegli v organiziranost trgovine na debelo in se pričeli ubadati s specializacijo. Vsako odlašanje le podaljšuje agonijo neurejenih odnosov, obenem pa organizacijam, ki prodajajo belo tehniko, omogoča legalno ribarjenje v kalnem.

Poleg navedenih zadev so bila na komercialnem sestanku obravnavana tudi izhodišča za končni obračun skupnega prihodka za leto 1983 in določitev akontacijskih stopenj za leto 1984, vprašanje transportnih stroškov in poslovanje z embalažo.

TOZD kot celota poslovne, politične in humanitarne dejavnosti

Nada Rihtar, Mercator-Velepokrba, TOZD Grosist, Ljubljana

Januar v Grosistu

Po napornem decembru smo imeli januarja v tozdu Grosist tudi dokaj dinamično poslovanje na področju prodaje. Čeravno je to eden »sušnih« mesecev, smo kupcem razvozili okoli 7000 ton blaga in ustvarili 565 milijonov realizacije.

Komercialni teden

Posebej živahno je bilo v dneh od 16. do 21. januarja, ko smo priredili komercialni teden prodaje galanterijskega blaga. O tem smo pisno in ustno obvestili naše kupce po vsej Sloveniji, ki so se zvečine ljubeznivo odzvali našemu povabilu. Razstavno-prodajni prostor smo si uredili kar v sejni sobi, kjer smo razstavili del programa opreme za taborjenje, opremo za na morje, delni izbor otroških igračk in celotni program kozmetike.

V to akcijo smo se tokrat podali prvič in res je kar pozno, kot nam je dejala ena od zvestih kupcev, poslovodkinja SP Mirna na Dolenjskem Greta Gašič. Šele z reorganizacijo galanterijskega oddelka v komercialnem sektorju za neprehrambno blago na prodajni in na nabavni oddelek in seveda z zapolnitvijo s kadri smo se lahko lotili bolj organizirane prodaje neprehrambnega blaga. Še vedno pa ostaja odprt problem prostora. Sejna soba je vse premajhna za te namene in jo lahko uporabljamo le občasno, ker se v njej odvijajo sestanki samoupravnih organov in družbenopolitičnih organizacij.

Mercator v Ljubljani

Možnost, da pridobimo drug prostor, sicer obstaja, če bi dogradili še nedokončani prostor, vendar pri tem zadevamo na težave oziroma različne interese, ker naj bi se v bližnji prihodnosti preselil v naš objekt center za AOP.

S takoimenovano vzorčno sobo, kjer bi kupcem prikazali ves naš asortiman neprehrambnega blaga, kjer bi blago ponujali in prodajali, bi se izognili vodenju kupcev od police do police galanterijskega skladišča, kar kupca utruja, predvsem pa moti delovni proces v skladišču.

Mercator v Ljubljani

O uspehu komercialnega tedna sem povprašala tudi vodjo prodajnega oddelka Franca Jerka, ki je povedal: »V skladišču imamo trenutno na zalogi 8000 artiklov. To število pa se povzpne tudi na desetisoč. V tem tednu smo sprejeli veliko naročil in moram priznati, da na tolikšno zanimanje kupcev nismo računali. Kupcem smo želeli ustreči po najboljših močeh, zgodilo pa se nam je, da nekaterih vrst blaga nismo imeli dovolj na zalogi in so ostali nekateri brez njega. Manjkajoče blago imamo že na zalogi in ga kupci lahko dobe. Malo smo zamujali tudi z dobavo blaga, dan do največ dva, kar je večina strank sprejela z razumevanjem, to pa ne pomeni, da si v prihodnje ne bomo prizadevali, da se bomo držali dogovorjenih rokov. Dela je toliko, da smo se zadnji dan popoldne vključili v delovni proces v skladišče vsi delavci sektorja za neprehrambno blago, seveda ne za plačilo.«

Zaključimo lahko, da je bil naš prvi komercialni teden poslovno uspešen, da ga nameravamo še kdaj ponoviti, da je bila večina kupcev zadovoljna s postrežbo in asortimanom, kot sta mi v pogovoru izjavila poslovodkinja Greta Gašič iz Mirne na Dolenjskem in vodja komerciale iz tozda Gradišče Trebnje, Ludvik Povhe. Pridobili smo si nekaj izkušenj, ki nam bodo napotek za prihodnji komercialni teden.

Občni zbor sindikata

Tudi delo organov samoupravljanja in družbenopolitičnih organizacij je bilo razgibano. Tako smo se sestali na občnem zboru osnovne organizacije zveze sindikatov, kjer smo ocenili svoje delovanje in sprejeli usmeritve za prihodnji dve leti. Predsednik izvršnega odbora Tone Čož je bil v svojem poročilu kritičen in ugotavljal je, da je bil sindikat sicer aktiven, da pa še vedno nismo uspeli v vseh vprašanih. Tako so poverjeniki izvršnega odbora v dvehletnem mandatnem obdobju bili nosilci

poprejšnjih obravnjav 14 osnutkov predlogov samoupravnih splošnih aktov oziroma samoupravnih sporazumov. Prav pri opravljanju te naloge pa so bili poverjeniki kakor tudi ostali delavci premo aktivni, čeravno smo imeli vse pogoje za izražanje stališč in mnenj. Ker smo se vedli tako, se je zgodilo, da smo reagirali na določbe nekega pravilnika šele potem, ko je stopil v vejava, medtem ko v javni razpravi nismo imeli pripomb.

Premalo aktiven je bil sindikat tudi pri dograjevanju pravilnika o določitvi osnov in meril za delitev sredstev za OD in skupno porabo. Še premalo smo se ubadali s problematiko delovnih in življenjskih razmer delavcev ter z drugimi vprašanji socialne varnosti. Nove-nju odboru ostajajo odprta vprašanja najnižjega osebnega dohodka, reševanje stanovanjske problematike delavcev z nizkimi OD, preventivnega zdravljenja nekaterih kategorij delavcev, preprečevanja alkoholizma, organiziranje mladinske organizacije.

Seveda pa predsednik izvršnega odbora ni ostal tudi brez pohval, saj so člani pokazali več zavzetosti pri drugih akcijah, ki so tudi pomembne.

Poročilo je predsednik zaključil z besedami, da mora biti sindikalna organizacija prisotna in sodelovati povsod, tako pri dograjevanju delegatskega sistema kot pri razreševanju problematike osebnih dohodkov, dviga produktivnosti dela itd. Seveda pa še tako dobro izbran izvršni odbor ne more odtehtati vloge sindikata, če ni aktivno vse članstvo, zato v prihodnje pričakujemo še več spodbudnih članov sindikata, krepitev medsebojnega tovarištva, sodelovanja in samoupravne zavesti.

Krvodajalska akcija

Naši delavci so se udeležili tudi krvodajalske akcije. Kri je darovalo kar 31 delavcev ali 7% zaposlenih. Te humane akcije, ki v tozdu poteka pod geslom »Darujmo kri, morda jo bomo že jutri potrebovali mi«, se vsakih že po tradiciji udeleži dokaj delavcev. Večina med njimi je kri darovala že večkrat, tudi po desetkrat in več, vedno pa se najdejo tudi novi navdušenci.

Izgubi na rob

Vesna Bleiweis

Tehnologija na ravni razvitih – izguba po jugoslovansko

Maja 1982 je bila slovsna otvoritev Ogradove opekarne. Takrat je stekla poizkusna proizvodnja, ki bo trajala do konca letošnjega februarja. V času obratovanja pa je poslovala z izgubo. Vendar pa so, tako pravi direktor Ograda, Milan Lukaček, v tem času dosegli optimalno proizvodnjo in tehnološko izkoriščenost.

Od kod torej izgube?

»Naša opekarna se po tehnologiji in njeni izkoriščenosti, deležih vloženega živega dela ne razlikuje od podobnih proizvodnih organizacij v razvitem svetu. Že v času poskusne proizvodnje smo dosegali norme oziroma standarde, ki jih je določal investicijski program. Naš problem glede izgub ne tiči v slabi organizaciji dela, neznanju, slabi surovini ali nepriemernem razporejanju dohodka in delitvi čistega dohodka, temveč v neurejenih cenovnih razmerjih. Polovico stroškov na enoto proizvoda odpade na ceno energije – mazuta. Ob tem pa je količina energije (mazuta) na enoto proizvoda za 25% nižja od povprečja v enakih organizacijah v Sloveniji.

Sicer pa je problem industrije opeke in opečnih izdelkov širši.

Zato je potrebno obravnavanje zadeve, to je izgub, oceniti tudi s te strani. Strokovno združenje gradbenikov in industrije gradbenega materiala skuša že nekaj časa odgovornim za oblikovanje cen opeke dopovedati, da cenovna nesorazmerja v tej proizvodni dejavnosti povzročajo velike izgube. Izraziti skoki cen mazuta, poleg tega pa še te mimo dogovorjenih, oziroma uradno priznanih, je to industrijsko vejo pripeljalo na nihanje med odločitvijo ali zapreti ali pa najti za vse enako rešitev za nadaljnjo eksistenco. Rešitev, konkretno za našo opekarno je prehod na cenejši energetske vir, plin, ki je le 10 kilometrov stran. Vendar investicijsko nismo sposobni, da bi prehod na ta vir energije res lahko uresničili. Zatorej nam ostane le še vprašanje oziroma zahteva na odgovor, kdaj bodo končno rešena cenovna nesorazmerja in s tem morda dana tudi možnost za zagotovitev sredstev za edino možno investicijo – plin.«

Je to tudi razlog, da posebnega sanacijskega programa niste pripravljali?

»Sanacijski program smo pripravili že uresničili. Uresničen je s tem, da smo znotraj organizacije storili vse, kar se je storiti dalo. Že prej sem dejal, da po tehnologiji in racionalnosti stroškov na enoto proizvoda ne zaostajamo za razvitem svetom, če odštejemo stroške energije. Delo je organizirano v izmenah, dela se ob sobotah in nedeljah. Rezultat skupnega dela se odraža v stopnji produktivnosti, vendar pa finančni kazalci oziroma poslovni rezultati teh prizadevanj ne kažejo. Mirne vesti lahko trdim, da sta vzrok za izgubo le izrazit skok cene mazuta in obenem zamrznjene cene izdelkov.

Avgustovsko povečanje cen opeke nam bi prineslo nekaj dohodka, vendar pa se je istočasno pojavil problem cen mazuta nad uradnimi cenami, kar nam je v zadnjem kvartalu pomenilo dodatnih 7,5 milijona din več stroškov, česar nismo mogli ujeti s ceno proizvodov. Menim, da dokler bo trajalo tako nesorazmerje med ceno energetskega vira in ceno izdelka, na kar s svojim še tako dobrim delom ne moremo vplivati, sanacijski program lahko predstavlja le papir zaradi papirja, saj bi bilo nesmiselno zapisati, da bomo dosegli odpravo tega nesorazmerja, če ne vemo kdaj in kako. Dokler pristojni upravni in izvršilni organi ne bodo spoznali nuje celotne industrije gradbenega materiala (70% vseh opekarn v Jugoslaviji posluje z izgubami) za spremembo obstoječih nesorazmerij, je vsaj za tiste opekarne, ki glede na tehnološko opremljenost in produktivnost dosegajo evropske standarde (zahodne), je vsako pisanje sanacijskih programov več ali manj pisanje zaradi pisanja.«

40 milijonov opek je težko prodati – kako vam gre od rok ta del poslovnosti?

»Opeka je sezonski material. V času izven sezone se nam pojavljajo večje količine zaloga, v katerih imamo vezana obratna sredstva. Zato je tudi problem kvalitativnih virov sredstev za pokrivanje zaloga od šibkih točk celotne industrije gradbenega materiala, predvsem opekarn. Tu nismo nič na slabšem ali boljšem od drugih. Vendar pa moram poudariti, da smo z vključitvijo v SOZD Mercator znatno razširili krog kupcev tako v krogu organizacij oz. kot v tistih organizacijah, s katerimi ima Mercator kot celota, trajnejše oblike poslovnega sodelovanja. Na ta način prodamo približno 50% celotne proizvodnje. Vendar pa pričakujemo, da bomo s širitvijo in nadaljnjo okrepitevijo prav medsebojnih odnosov v sozdu lahko še za kak odstotek povečali interno prodajo. Če bi s tega vidika presojali utemeljenost združevanja v sozd Mercator, lahko trdim, da je ta vključitev povsem opravičila naša pričakovanja. Vendar pa v presoji ciljev uresničevanja sporazuma o združitvi v sozd ne morem mimo izredno pozitivne vloge, ki jo na področju finančne politike čutimo preko dejavnosti Interne banke. V tej zvezi bi rad poudaril predvsem razumevanje in posluh Interne banke za sprotne reševanje problemov, ki nas zadanejo bodisi na področju likvidnosti, bodisi obratnih sredstev, čeprav sta ta dva problema manj prisotna v času gradbene sezone.«

Izguba oziroma njen del bo pokrit solidarnostno, s sredstvi članic sozda. Ste razmišljali o posledicah, če predlagan način pokrivanja izgube ne bi bil sprejet?

»Gre za občutljivo zadevo. Vsi samoupravni organi in družbenopolitične organizacije so s stanjem seznanjene, lahko rečem tudi, da so z izgubo seznanjeni vsi delavci in tudi vsi organi družbenopolitične skupnosti. Obenem smo prav tako jasno povedali, da se na solidarnost ne moremo zanašati, če bodo delegati delavskega sveta sozda ugotovili, da nismo izpolnili tistih nalog, ki so še v sferi našega delovanja, skratka da smo se sami obnašali tako, da nam je moč pripisati tudi neobjektivne razloge za nastanek izgube. Tega dejstva se zavedamo, ne samo po sili zakona o sanaciji, temveč predvsem zaradi fair playa, ki mora v teh primerih veljati predvsem za tistega, ki naj bi bil solidarnosti deležen. To pomeni, da smo si že ob kvartalnih poslovnih rezultatih vedno naveliči čistega vina in se ne slepili samo po sebi umevno realizacijo tistega dela samoupravnega sporazuma o združevanju v sestavljeni organizaciji, ki govori o solidarnosti tudi za primere pokrivanja izgub. Zato smo tudi sprejeli tako konstrukcijo pokrivanja izgube, da smo vsa sredstva ostanka čistega dohodka namenili v rezervni sklad in sprejeli sklep o zamiku obračunavanja amortizacije. Tako bomo s tema dvema viroma pokrili cca 42% nastale izgube. Preostanek pa z združenimi sredstvi. Če se sami ne bi obnašali tako kot smo se, potem bi nam marsikdo lahko očital subjektivne vzroke za nastalo izgubo, s tem pa so posledice jasne in z njimi bi se morali sprijazniti.«

Pri taki delitvi čistega dohodka je povsem normalno vprašanje o osebnih dohodkih in skupni porabi.

»Sami poslovni rezultati ne dopuščajo, da bi pri politiki delitve

sredstev za osebne dohodke in oblikovanju sredstev skupne porabe karkoli storili. Naši povprečni osebni dohodki so 12.656 (9 mesecev leta 1983) din in so nižji od povprečnih v ormoški občini, nižji od republiških v gospodarstvu in nižji od sozdovega povprečja. Od 230 zaposlenih med 30 in 40 delavcev prejema zajamčeni osebni dohodek za normalen delovni učinek, ki pa se nekoliko poveča z dodatki za izmensko delo, delo ob nedeljah in praznikih, tako da »sindikalni eksistenčni osebni dohodek« – 11.000 din prejemo tudi ti delavci. Vendar pa bi rad poudaril, da je v povprečnem osebnem dohodku tudi del osebnega dohodka iz naslova prej navedenih dodatkov. Omenili ste skupno

porabo, teh sredstev nismo oblikovali, ker smo vsa sredstva namenili v rezervni sklad za pokrivanje dela izgube. Zagotovili nismo niti tistega dela sredstev, ki bi ga morali za regresiranje letnih dopustov. Verjetno se bomo pojavili pred odborom za ugotavljanje upravičenosti do solidarnostnih sredstev skupne porabe za zagotovitev sredstev za regres.«

Podatki o osebnih dohodkih niso presenetljivi, vendar pa bi vam zastavila vprašanje odmevnosti restriktivne politike delitve osebnih dohodkov med delavci?

»Rast življenjskih stroškov je v povprečnih odstotkih za vse enaka. Tudi realna vrednost osebnih dohodkov. Tu ne moremo nič. Za naše delavce pa je položaj nekoliko lažji, saj je osebni dohodek

11.000 din, če govorimo o tej kategoriji osebnega dohodka, nekaj drugega v Ormožu kot v Ljubljani. Ne trdim, da naši delavci svojih plač ne primerjajo s plačami delavcev organizacij, ki poslujejo na območju občine ali pa kar v bližini soseščini. Vednar so omejitveni kriteriji in pa poslovni rezultati zdaj taki, da nam kakšnih posebnih ekshibicij in izletov izven dogovorjenih okvirov ne dopuščajo.

Tega se zavedamo prav vsi delavci. Če bi bili za politiko delitve sredstev za osebne dohodke predvladojoči kriteriji tehnološka izkoriščenost in vloženo živo delo, potem nas ne bi bilo sram predstaviti teh rezultatov, prav tako ne posameznih kazalnikov, ki jih izračunavamo v zvezi s financiranjem pa vendar je končni finančni rezultat tak, da na področju delitve sredstev za osebne dohodke ne dopuščamo drugačne delitve od te, jo imamo.«

21. seja poslovodnega sveta – 7. 2. 1984

Vesna Bleiweis

Eden manj za solidarnostno pokrivanje izgube

Lenarški Potrošnik bo sam pokrival izgubo s sredstvi svojega rezervnega sklada – Kako naj trgovina sledi zahtevi po vrnitvi cen na raven pred 19. 12. 1983? – Kako z devizami in deviznim poslovanjem po novem? – Ostanek čistega dohodka Delovne skupnosti za objekte družbenega standarda. – Naposled morda le do enotnih delovnih oblek? – Tudi sredstva za KORŠ verjetno že zagotovljena.

Predstavitev sanacijskih programov organizacij, ki bodo leto 1983 zaključile z izgubo, je bila namenjena predvsem oceni vzrokov za nastalo izgubo in oceno usmeritev iz sanacijskih programov: Agrokombinatov TOZD Vinogradišče – kleti, Nanosova Trgovina na Rakeku in o mmoški Ograd so organizacije, ki jim bomo na dogovorjeni način pokrivali izgubo na osnovi solidarnosti. Lenarški Potrošnik pa se bo iz izgube izkopal sam, s sredstvi svojega rezervnega sklada. Vzroki za nastalo izgubo v treh organizacijah so ocenjeni kot objektivni, s tem da bodo prepušeni še oceni delavskega sveta sozda.

V najhujših težavah je Ograd, ki zaradi nesorazmernega povečanja cen energetskega vira tudi z nekoliko povečano ceno izdelkov (od avgusta 1983) ne more ujeti in nadomestiti izgube, ki je med letom naraščala in bo ob koncu leta znašala 18 milijonov din.

Nič na boljšem niso krški vinogradniki. Žlahtna kapljica je preprosto glede na ceno tako investicijskega kot obratnega kapitala. Zato pravijo, da bodo stanje lahko sanirali le z reeskontnimi krediti, konverzijo kreditov, zamikom izplačil grozdja in vina, ki ga pridelujejo kooperanti, ter predlogom za spremembo cen. Predlagajo, da bi se vsaka letina vina tretirala kot nov proizvod in s tem zanjo določala nova cena.

Na Rakeku pa zagotavljajo, da bodo že samo notranji ukrepi, seveda, če bodo radikalno uresničeni, prinesli zadovoljive rezultate ob zadovoljivi rešitvi vprašanja gostinske dejavnosti in cerkniške blagovnice.

Sklep zbora republik in pokrajinske zveze skupščine o vrnitvi cen na raven pred 19. 12. 1983 zadeva tudi trgovino. V času, ko je poslovodni svet obravnaval ta ukrep, še niso bila znana navodila, na kakšen način naj se trgovina loti zadeve. Večina članov poslovodnega

sveta je poznala samo vsebine telexov Zvezne skupnosti za cene, direktor komercialnega sektorja v Delovni skupnosti pa je za reševanje zadeve ponudil praktično rešitev, ki naj bi v prvi vrsti zadevala samo grosiste. Ker so verjetno v času, ko je nastajal naš zapis o seji, ustrezna navodila odgovornih organov že v organizacijah, bi s predstavitvijo predlagane rešitve najbrž vnesli med trgovce ravno toliko zmede, kot jo je prinesel sam ukrep.

Če smo že zadnjič zapisali, da nam je na področju sprememb deviznega poslovanja in ekonomskih odnosov s tujino jasno le to, da nam nič ni jasno, potem to lahko spet ponovimo. Vsa zadeva okrog združevanja v reprodukcijske verige ustvarjalcev in porabnikov deviznih sredstev je še bolj nejasna, ker je znanih nekaj usod »osebnih oblik povezovanja« predvsem v enotnih gospodarskih sistemih à la Iskra. Najbrž bo kar obveljalo povezovanje v okviru splošnih združenj na ravni Gospodarske zbornice Jugoslavije. Sicer pa je za dokončno odločitev, kaj in kako do izteka prvega trimesečja, še nekaj časa. Čas dela za vse, tudi za dinar.

Po zaključnem računu za leto 1983 bo Delovna skupnost sozda izkazala približno med 4 in 5 milijonov dinarjev ostanka čistega dohodka. Pobuda, da bi ta sredstva porabili za nadaljnji razvoj oziroma povečanje počitniških kapacitet sozda, je naletela na ugoden odmev. Vračanje razdrobljenih sredstev (od 50 do 200 tisoč din), ki se z razporeditvijo dohodka v temeljnih organizacijah še izgubijo in razvrednotijo, ni smotno. Pristni so se bolj ali manj ogreli za predlog za nakup stanovanjskih enot v Bohinjski Bistrici in na Cresu. Končno odločitev o predlogu bo povedala vsaka organizacija sama.

Pravijo, da statistika prenese vse. Naši statistični podatki, ki jih

zbiramo in objavljamo za sestavljeni organizaciji kot celoto in hkrati za večino članic sozda, ne bi bila po mnenju nekaterih udeležencev razprave bogatejša vsaj za nekaj zadev: uresničevanje investicij iz združenih sredstev, poraba lastnih investicijskih sredstev, trimesečne podatke o količnikih obračanja zaloga v posameznih delovnih organizacijah in osebne dohodke. Po mnenju večine pa naj bi se statistični podatki ne spreminjali, kajti v analizah o poslovnih rezultatih je moč zaslediti vse podatke o predlaganih dopolnitvah. Po razpravi sodeč bi lahko dejali, da nekateri te grde znanosti o povprečjih, odstotkih, indeksi in drugih številkah sploh ne marajo. Obstaja pa še bojazen, da ne vedno kaj z njo početi.

Akcijam Studia za ekonomsko propagando posvečamo posebne sestavek v tej številki.

Nekateri so se v ocenjevanju skupnega sporazuma med nosilci obveznosti iz naslova dobavljive na osnovi vlaganj v naložbe ATP, Sirmium, Sloga, Pečinci sklicevali na zapis v Gospodarskem vestniku (GV št. 4 – stran 13 – »Trikro preplačane surovine in vrtilni določbo sporazuma, s katero morajo prevzeti pokrivanje razlik obrestih za najete kredite in more obrestmi, ki jih je za vložena sredstva dogovoril investitor. Določbo se jim je zdela nesprejemljiva. Taka ocena pa nam kaj malo pomaga, če bi ostali brez 2500 ton slakov, 2500 ton moke in 7 tisoč ton koruze. Toliko naj bi nam leta prineslo sovlaganje – sporazum, je sklenjen za dobo 15 let. Vložimo bomo 140 milijonov din.

Slovenskemu izgubašu št. TGO Gorenje naj bi pokrivali izgubo na podlagi sporazuma glede na neto vrednost dobavljenih izdelkov. Pri tem pa se je malo zavedalo. Pa ne na naši strani, temveč na strani Gorenja. Sporazum formalno pravni plati ni čisto sen. Sicer sta nosilci pokrivanja izgube, Nanosov Grosist in Mip, va Veleprodaja, pooblastili komercialno sozda, da podpiše sporazum in pristali na pokrivanje izgube iz sredstev, namenjenih v bližje in občinske rezerve, vendar še, ko bo zadeva jasna in dvoumna.

Za delovanje korša pa so pristni sklenili zagotoviti sredstva leto 1984 na dosedaj utečen in javljen način.

Ob planu za leto 84 Mercator-Agrokombinata

Vir: Poročevalec M-Agrokombinata Krško, 31. 1. 1984

Četrtnina novoustvarjene vrednosti dela za obresti na posojila

Planirani celotni prihodek krškega Mercator-Agrokombinata v letu 1984 je okroglo 2,26 milijarde (novih), dohodek iz tega 363 milijonov, čisti dohodek pa 176 milijonov. Obveznosti iz dohodka so predvidene v višini 186 milijonov. Večji del obveznosti iz dohodka so obresti na raznorazne kredite v znesku nekaj nad 9 starih milijard, kar predstavlja četrtnino vse predvidene novoustvarjene vrednosti našega dela, piše v Poročevalcu Jože Černoša. »Veliko! Zelo veliko! Kmetijstvo takih obveznosti ne bo zmoglo. Obračanje našega kapitala je samo enkrat letno ali celo manj (vinska klet), zato je delež obresti v enoti proizvoda izredno visok, kar še draži že tako drage proizvode.«

Druge obveznosti iz dohodka M-Agrokombinata (zavarovanje, skupne službe, samoupravne interesne skupnosti, davki) bodo v letu 1984 v deležu približno enake kot so bile lani. Pa vendar bodo dosegle številko 9,5 starih milijarde. Obveznosti iz dohodka pobežejo Agrokombinatu vsak dan 71,2 milijona starih dinarjev ali 150 tisoč starih din na delavca na dan.

»Vsak dinar bo treba obrniti po pameti,« piše Poročevalec, glasilo

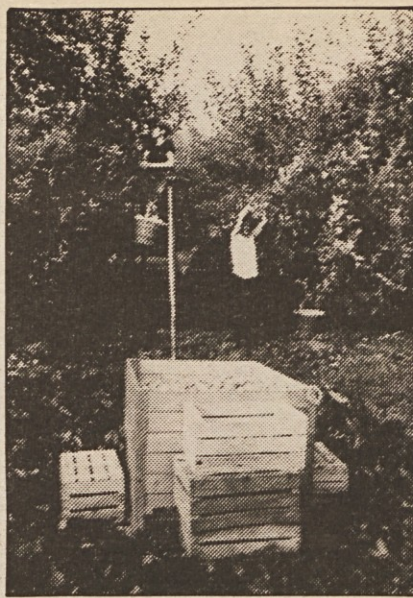
delavcev in kmetov Agrokombinata Krško, in nadaljuje: »Če bi samo za 2% zmanjšali materialne stroške, bi privarčevali 800 milijonov starih dinarjev.«

V nadaljevanju navaja rezerve:

- Prazni hodi in premiki
- Razmetavanje reprodukcij-skega materiala
- Odvečna potovanja
- Tradicionalizem
- Slabo upoštevanje tehnoloških dognanj

- Razporeditev delovnega časa
- Izmensko delo v konicah
- Izboljšanje organizacije dela
- Združevanje razpoložljivega denarja
- Primeren izbor ljudi na ustrezna delovna mesta.

**Mercator
v Posavju**

V nasadih jablan smo v Mercatorju lani pridelali 6025 ton jabolk. Plan za leto 1984: Interna prodaja jabolk je za lani ocenjena na 3100 ton, planirana v letu 1984 pa je 4170 ton. Fotoarhiv Mercatorja

Sledi vprašanje avtorja sestavka: Kdo bo izvajal zastavljene naloge, za tem pa preglednica s kvalifikacijsko strukturo po temeljnih organizacijah, delovni skupnosti in za DO kot celoto. Pri nekaj manj kakor 500 delavcih je v AK 218 kvalificiranih, 83 s srednjo šolo, 65 nekvalificiranih, 58 pol-

kvalificiranih, 37 visoko kvalificiranih, višješolsko izobrazbo ima 15 delavcev ali 3%, visoko pa 18 ali 3,7% delavcev.

»Vsi, prav vsi, bomo morali krepko pljuniti v roke in z zaviranimi rokavi zgrabiti za delo, izkoristiti vsako delovno pripravo do njenih zmogljivosti, organizirati delo tako, da bo kar najmanj izgub časa zaradi različnih premikov; ineti na zalogi le takšno in toliko blaga, kolikor ga nujno potrebujemo za nemoteno delo; začeti z enotno nabavo in prodajo surovin, pridelkov in izdelkov; voditi tako poslovno evidenco, ki bo omogočala sprotno spremljanje prihodkov in stroškov; na temelju teh kazalcev pa hitro in učinkovito ukrepati.«

**Mercator
Agrokombinat**

Vse to je v naši delovni organizaciji nujno, ker smo brez lastnega obratnega kapitala, najeti pa je izredno drag in še dobiti ga je težko.«

Priredil: J. N.

Izveček iz razgovora z direktorjem Agrokombinata, Francem Juvancem

Jože Černoša - V Poročevalcu M-Agrokombinata

Že v juniju prva vselitev v farmo

Cilj razvoja kmetijstva v SR Sloveniji - je do konca leta 1985 pridelati 85% vse hrane.

V »bitki« za več hrane povečujemo družbeno organizirano pridelavo kmetijskih pridelkov, ne glede na sektor (lastništvo). V lanskem letu smo v primerjavi z letom 1982 pridelali le nekaj manj jabolk, ki pa so bila zato veliko boljše kakovosti. Vzporedno s pridelovanjem v preteklem letu smo dobro zastavili tudi za letos. Posejali smo skoraj 200 ha pšenice v družbenem sektorju in nekaj manj kot 400 ha v zasebnem. Pričakuje se 1700 ton tržnih viškov zlatega zrnja. Posejali smo tudi 30 ha oljne repice. Del polj smo pripravili za spomladansko setev, še zlasti pa si prizadevamo pridobiti nove plodne in izboljšane površine (melioracije).

Kdo so naši kupci

Večino vseh pridelkov prodamo živilsko predelovalni industriji, ki z našo delovno organizacijo sodeluje že dlje časa, zato je med nami trdna vez trajne, naročene pridelave. Sadje, vino in krompir dostavljamo v glavnem grosistom (trgovini na veliko) znotraj sozda Mercator, zagrebškimi trgovskimi organizacijam in na stojnice zagrebških tržnic. Večji kupci so: za žita: Merx Celje; za sadje: Mercator-Sadje zelenjava in Mercator-Slovenija sadje in Žitnjak Zagreb; za pitano živino: lastne klavnice in Mercator-TMI Ljubljana, za kumarice in ostale vrtnine: Mercator-Eta Kamnik; za mleko: KIT-Ljubljanske mlekarne; za črni ribez: Fructal Ajdovščina; za vino: gostinska in trgovska mreža sozda Mercator, Merx Celje, Emona Ljubljana in drugi.

Izvoz

Sami neposredno ne izvažamo. Posredno, preko zunanjetrgovskih organizacij, pa izvažamo sadje in ribez. Lanska vrednost izvoženih pridelkov bo preseгла 30 milijonov dinarjev, nekaj rezerv je še pri izvozu vina, vendar pa moramo vedeti, da je cviček vino, ki ga konvertibilni trg ne išče.

V letu 1984 pri prireji mesa prelomnica v sozdu

Do konca septembra naj bi bil dograjen celoten kompleks

zgradb na farmi pitanih prašičev na Pristavi. Začeti bi morali s proizvodnjo, ki je velik zalogaj tudi za sozd Mercator, ne samo za našo DO. Farma bo rezultat dveletnih intenzivnih priprav vseh dejavnikov v sozdu in naši delovni organizaciji. Ko bo farma začela delati s polno zmogljivostjo, bomo pozabili na vztrajna prepričevanja, na drage raziskave in na stotine sestankov pri nabiranju denarja za 570 milijonov vredno investicijo.

Ob otvoritvi gradbišča

Med gradnjo, po zagotovilih izvajalca (SCT Ljubljana) zastojevi, čeprav je po predpisani dinamiki že nekaj zamud (ni bilo kritine). Upamo, da bomo že v juniju lahko vselili prve breje svinje in začeli s težko pričakovano proizvodnjo. Ob tej gradnji ne smemo pozabiti na predvidena nova delovna mesta, ki jih bodo zasedli le strokovnjaki s srednjo, višjo in visoko izobrazbo.

Kljub težavam, ki izvirajo zlasti iz visokih cen gnojil, škropiv in krmil, bomo v letu 1984 napredovali pri zagotavljanju hrane, ker se zavedamo vloge, ki jo imamo v dolgoročnem programu gospodarske stabilizacije. Hrana postaja strateški material, zato je naša dolžnost, da zastavljene cilje tudi uresničimo. Ne samo z investicijami, tudi z dobrim in zavzetim delom, ki ga bomo morali tudi primerno nagraditi.

...Ki utopi vse skrbi?

Kapljica iz Agrokombinatove kleti v Leskovcu žal ne prinaša dobičkov. TOZD Vinogradništvo-kleti je v letu pridelalo izgubo - v vinogradništvu v višini domala 5 novih milijonov, v kletarstvu pa skoraj sedem milijonov. Temeljna organizacija je pripravila sanacijski načrt, ki ga je potrdil delavski svet sozda Mercator. Izguba bo pokrita iz rezervnega sklada tozda, iz združenih sredstev za pokritje izgube v Mercatorju in iz sklada skupnih rezerv v občini Krško. Tudi slednje je posojilo s 5,25% obrestno mero in 10-letno vračilno dobo. Izguba bo pokrita do 1. junija letos.

Vzroki za nastanek izgube:

1. sprememba obrestnih mer za zaloge vina in repromaterialov (zvišanje za več kakor 15 milijonov v letu 1983),
2. zvišanje cen repromaterialov,

energije, embalaže, enoloških sredstev,

3. zamrznitev maloprodajnih cen vina do 2. 7. 1983, s čimer je bila tako prodana polovica letnika 1982,
4. tozda nima svojih prostih poslovnih sredstev, zaradi česar mora več svojih obveznosti pokriti s prelivanjem kratkoročnih posojil v dolgoročne naložbe. To je ustvarilo 32 milijonov manka v poslovnem skladu.
5. nerealiziran plan prodaje v sozdu v količini 4600 hl vina, vsled česar je nastal izpad skoraj 12 milijonov din razlik v ceni.

Ukrepi za sanacijo:

1. sprememba cen za vina letnika 1983 za 20%, ker so bila vključena po višjih stroških,
2. pri temeljni banki v Krškem zagotoviti obratna sredstva pod primernimi pogoji,

3. s proizvajalci doseči dogovor o odločitvi plačila polovice vrednosti prevzetega grozdja oziroma vina za dobo šest mesecev in brez obresti,
4. pri temeljni banki in interni banki Mercatorja pridobiti posojilo za prelita kratkoročna sredstva investicijski kredit po 15% obrestni meri za dobo 10 let
5. pridobiti konverzijo kratkoročnih kreditov za obratna sredstva v trajna obratna sredstva, v višini 40.000.000 din, z 12% obrestno mero in 10 let odpadno dobo,
6. zagotoviti proizvodne kredite za vlaganje med letom v vinogradniško proizvodnjo,
7. povečati pridelke grozdja in izboljšati kakovost z vlaganjem v prenavo vinogradov in posodobitev ustrezne kmetijske mehanizacije,
8. zagotoviti izvajanje skupnih proizvodno - prodajnih planov,
9. razširiti prodajno področje in podrobneje obdelovati sedanje prodajno področje. Zagotoviti prisotnost naših vin v celotni prodajni mreži Mercatorja,
10. doseči kar največjo proizvodnjo grozdja na obstoječih površinah s povečano produktivnostjo in pravočasnim izvajanjem del,
11. zmanjšati zaloge grosistične prodaje pijač in maloprodaje,
12. striktno uveljavljati dogovorjeno udeležbo na prihodku za grosistično prodajo pijač,
13. zmanjšati lom in kalo s postrežnim nadzorom in nekaterimi posodobitvami,
14. povečati uporabo proizvodnih zmogljivosti z uvajanjem dodatnih izmen, opravljanjem tujih uslug,
15. proučiti možnosti za izrabo sekundarnih surovin (tropine, droži), v okviru lastnega obrata ali na širšem področju,
16. povečati storilnost z boljšo izrabo delovnega časa, boljšo povezavo med delovnimi enotami v tozdu in v DO, z boljšo, strokovnejšo organizacijo dela, premiki med delovnimi enotami in drugim,
17. doseči odložitev združevanja sredstev za investicije na ravni sozda za čas, ko bo tozda poslovno z motnjami.

Sanacijski načrt tozda Vinogradništvo-kleti predvideva pokritje izgube in nakazuje ukrepe za normalno poslovanje. Če ukrepi iz kakršnegakoli vzroka ne bodo uvedeni, tozda tudi v bodoče ne bo mogel poslovati pozitivno. Večina vzrokov za težko poslovanje je izven možnosti reševanja tozda. V tozdu Vinogradništvo-kleti pa bodo izvršeni vsi ukrepi, ki lahko prispevajo k pozitivnemu poslovanju.

Povzetek: J. N.

Vino iz Agrokombinatove kleti. Foto: Jaro Novak

Nanosove vesti

Na občni zbor sindikata TOZD Grosist Postojna je bilo povabljenih tudi pet delavcev, ki so se upokojili v letu 1983. Ob tej priložnosti jim je bila izročena praktična darila. Na sliki predsednik IO sindikata TOZD Grosist čestita upokojenemu delavcu Janku Franku. (Foto: Paternost)

Delovno predsedstvo na občnem zboru osnovne organizacije sindikata TOZD Grosist Postojna, ki je bil dne 13. 1. 1984 v prostorih družbene prehrane v Postojni. (Foto: Paternost)

Tomaž Vrhovec, tehnični referent v TOZD Grosist, je na občnem zboru sindikata v razpravi, ki je sledila poročilu predsednika IO sindikata, govoril o problemih v zvezi s kadrovanjem in družbenim standardom in telesni kulturi zaposlenih. (Foto: Paternost)

Mladinci in mladinke TOZD Grosist so po občnem zboru sindikata pripravili okusno malico. Za delo v kuhinji je skrbel Stane Hafner, medtem ko so za postrežbo skrbele mladinke. (Foto: Paternost)

Programsko volilna konferenca osnovne organizacije zveze komunistov v delovni skupnosti skupnih služb M-Nanosa

Milena Oražem – sekretarka OO ZK

Delovati v okolju

Komunisti delovne skupnosti skupnih služb smo se 7. januarja 1984 zbrali na programsko volilni konferenci osnovne organizacije zveze komunistov, kritično obravnavali poročilo o delu v preteklem mandatskem obdobju, izvolili novo vodstvo in sprejeli Program dela in aktivnosti komunistov v naslednjem dveletnem mandatskem obdobju.

Program dela in aktivnosti je izdelan na podlagi sklepov in usmeritev sej CK ZKS in CK ZKJ, ciljev dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije in varnostnega načrta občinske organizacije ZKS Postojna. Program določa naloge in dejavnost komunistov. Za izvedbo smo bili komunisti poimensko zadolženi, tako da bo sleherni komunist deloval in uveljavljal zastavljene cilje za zagotovitev stabilnosti samoupravnega družbenopolitičnega ter družbenoekonomskega sistema v samoupravnih in družbenopolitičnih organih. To pomeni, da moramo komunisti organizirano delovati med delavci, zlasti v sindikalni skupini; da se mora delovanje komunistov čutiti v vseh okoljih; da moramo biti komunisti organizirani tako, da bo na osnovi kritične-

ga preverjanja naše aktivnosti zagotovljena enotnost vseh članov.

Predpogoj za realizacijo vseh nalog je idejna in akcijska usposobljenost ter popolna informiranost vseh članov.

Komunisti moramo s svojim zgledom, delovno disciplino in pobudami v konkretni akciji spodbujati delavce, da bodo uresničene vse zastavljene naloge. S takšnim delovanjem bomo hkrati preprečevali delovanje nasprotnikov socializma in samoupravljanja. Nasprotovati moramo vsem težnjam, ki bi kakorkoli vplivale na to, da se naloge ne bi izvajale.

Da bomo pri svojem delu še bolj uspešni, smo sprejeli obveznost o akcijskem povezovanju vseh komunistov v delovni organizaciji M-Nanos.

Novoizvoljeni predsednik IO sindikata TOZD Grosist Postojna, Marjan Šušteršič, v družbi z rotiranim predsednikom Petrom Marinškom na družabnem srečanju, ki je sledilo občnemu zboru sindikata. (Foto: Paternost)

TOZD Grosist Postojna

Sergej Paternost

Sindikalni občni zbor

V petek, 13. januarja 1984 so se delavci tozda Grosist v Postojni zbrali na občnem zboru osnovne organizacije sindikata v prostorih družbene prehrane v Postojni.

Zboru je prisostvovalo veliko število delavcev in delavk. Poročilo o delu osnovne organizacije sindikata za pretekli mandat je podal predsednik izvršnega odbora sindikata tozda Grosist, Peter Marinšek. Predsednik se je dotaknil vseh problemov, s katerimi se TOZD srečuje, in opisal tudi uspehe organizacije sindikata.

V razpravi, ki je sledila poročilu predsednika, sta sodelovala Tomaž Vrhovec in pa v. d. direktorja tozda, Emil Vuga.

Sledili sta poročili blagajnika in nadzornega odbora, za tem je bila

sprejeta razrešnica dosedanjim članom IO in nadzornega odbora.

Pred razrešnico je zbor soglasno sprejel smernice za delo osnovne organizacije sindikata za leto 1984 in plan za leto 1984.

Nato je Peter Marinšek upokojenim delavcem v letu 1982 izročil knjižna darila in se jim zahvalil za dolgoletno delo v tozdu. Sledile so javne volitve v organe sindikata tozda.

Po končanem občnem zboru so člani preuredili skromno skupno zakusko z družabnim srečanjem in plesom.

Organi sindikata tozda Grosist Postojna za mandat 1984/86

- Izvršni odbor OOZS
1. Marjan Šušteršič, predsednik
  2. Lidija Zadel, tajnica
  3. Marta Avsec, blagajnik
  4. Jože Gregorc, član
  5. Jože Požar, član
  6. Ivan Zafran, član
  7. Dušan Prelec, član
  8. Štefan Mahnič, član
  9. Majda Bandelj, član

Nadzorni odbor

1. Jože Rajer
2. Marjan Marušič
3. Jože Grginič

Delegata za konferenco OOS DO Nanos:

1. Marjan Šušteršič
2. Jože Požar

Delegatka v odboru BVP Ivica Možina

Leto 1984
35 let Mercatorja

Sergej Paternost

Pravnik svetuje

Kdaj se smatra, da je zoper delavca uveden disciplinski postopek?

Odgovor: disciplinski postopek zoper delavca je uveden v trenutku, ko je podana zahteva pristojnega predlagatelja za uvedbo disciplinskega postopka zoper delavca. Z drugimi besedami povedano, ni potrebno, da pristojna disciplinska komisija ali njen predsednik izda poseben sklep o uvedbi disciplinskega postopka, ampak je disciplinski postopek uveden takrat, ko disciplinska komisija prejme zahtevo upravičenega predlagatelja.

Kakšne pravice ima individualni poslovodni organ, ki ga predčasno razreši delavski svet?

Kdaj se lahko individualni poslovodni organ TOZD ali predsednik in člani kolegijskega poslovodnega organa ali pa samo en član tega organa razreši še pred potekom časa, za katerega so bili imenovani, je določeno v 520. členu zakona o združenem delu.

Člen 522 tega zakona pa določa, da lahko individualni poslovodni organ oziroma predsednik kolegijskega poslovodnega organa tozda, ki je s sklepom delavskega sveta razrešen, zahteva pri sodišču združenega dela odškodnino, če je bil razrešen, pa ni bilo razlogov za to, ali če ni bil izveden postopek, ki ga predpisuje zakon oziroma samoupravni splošni akt. Odškodninski zahtev mora vložiti v 30 dneh od vročitve sklepa o razrešitvi.

Glede na takšno zakonsko ureditev prizadeti poslovodni organ, ki je bil razrešen, ne more zahtevati, da ga organizacija znova razporedi na dela in naloge poslovodnega organa, četudi se ugotovi, da ni bilo zakonitih razlogov za razrešitev.

Torej, tudi če razlogov za razrešitev ni bilo, zakon ne daje možnosti, da se omenjene osebe iz teh razlogov vrnejo na funkcijo, ki so jo opravljale, ampak ostane sklep delavskega sveta pravno veljaven, s tem da je organizacija taki osebi odškodninsko odgovorna, če razlogov za razrešitev ni bilo in če so bili drugi pogoji za priznanje odškodnine.

Utemeljitev te določil je v tem, da je funkcija poslovodnega organa stvar zaupanja, zato zunanji organi ne morejo vplivati na to, ali bo prizadeta oseba to funkcijo še opravljala, če se s tem ne strinja oziroma delavski svet.

Kolektiv samopostrežne trgovine na Tržaški cesti v Postojni na družabnem srečanju po občnem zboru, v dobrem razpoloženju in tovariškemu vzdušju. (Foto: Sergej Paternost)

Izredno okusno pripravljene narezki, ki so jih prispevale posamezne PE in, jasno, dobra pišca so poskrbeli za prijetno razpoloženje delavcev TOZD Izbira Postojna na njihovem družabnem srečanju. (Foto: Paternost)

Iz tozda Izbira Postojna

Sergej Paternost

Obračun dveletnega dela osnovne organizacije sindikata

Delavci tozda Izbira Postojna, razen zaposlenih v Blagovnici Ajdovščina, v Supermarketu Sežana in maloprodaji na Reki, so izkoristili popoldanski čas v soboto 14. 1. 1984, da bi se vsi zbrali na občnem zboru sindikata

Povedati moramo, da je Izbira maloprodajna organizacija, ki ima poslovne enote po teritoriju celotne občine in izven nje in da je zaradi tega težko zbrati vse zaposlene na enem kraju. No, kljub oviram se je zboru udeležilo veliko število zaposlenih, med katerimi prevladuje ženski spol.

Po izvolitvi delovnega predsedstva in ostalih organov zbora je o dveletnem delovanju osnovne or-

ganizacije sindikata v tozdu Izbira poročala predsednica IO sindikata, Milica Rep, poslovodkinja Marketa v Pivki.

V poročilu se je predsednica držala pri nalogah, kjer se je sindikat udeleževal, in to pri obravnavi periodičnih in zaključnih računov, pri predhodni obravnavi sprememb in dopolnitev samoupravnih splošnih aktov, pri razporejanju delavcev in v primeru za-

htev za varstvo pravic, pri izboljšanju življenjskih in delovnih pogojev, skrbi za zdravje delavcev in rekreaciji.

V razpravi o poročilu predsednice so sodelovali delavci z obravnavo problematike poslovanja.

Sklepi zbora

1. S 1. 2. 1984 se poveča znesek mesečnega prispevka za blagajno vzajemne pomoči na 100 din. Prosilec lahko dobi posojilo enkrat letno do višine 10.000 din z vračalnim rokom 5 obrokov po 2000 din.

2. Sprejet je bil finančni načrt za leto 1984, s tem da ga IO sindikata dopolni s potrebami v skladu s programom.

3. Sprejete so bile usmeritve za dveletno obdobje.

4. Sprejete so bile spremembe in dopolnitve pravil o organizaciji in delovanju OOSZ.

5. Sprejeta je bila razrešnica dosedanjemu IO in nadzornemu odboru sindikata.

Na podlagi javnega glasovanja z dvigom rok je zbor na predlog kandidacijske komisije soglasno izvolil nove organe sindikata za dveletno obdobje 1984/86.

Po končanem občnem zboru so se člani zbrali na družabnem srečanju.

Delovno predsedstvo občnega zbora sindikata TOZD Izbira Postojna s predsednico Ireno Jurca, ki je zelo dobro opravila zaupano ji nalogo. Ob njej sedi predsednica IO sindikata Milica Rep v pričakovanju, da bo podala poročilo o delu sindikata TOZD za dveletno mandatno obdobje. Milica Rep je bila na volitvah ponovno izvoljena za predsednico IO sindikata za naslednji dveletni mandat. (Foto: Sergej Paternost)

Za dobro razpoloženje je poskrbel tudi direktor TOZD Izbira, ki se je po končanem občnem zboru sindikata pridružil sodelavcem.

Joža Kaluža, poslovodkinja PE Gornja Košana, avtorica zdravice, ki jo je prebrala na občnem zboru sindikata.

Novoizvoljeni organi
OOSZ v tozdu Izbira
Postojna

IO sindikata

1. Milica Rep, predsednica, vodja Marketa Pivka
2. Irena Jurca, sekretar, kadrovski referent
3. Jožica Penko, blagajnik, finančni manipulant
4. Vanda Ogrizek, blagajnik BVP, referent za DPP
5. Meri Vatovec, član, blagajničarka Marketa
6. Silvo Oblak, član, poslovodja PE Zagorje
7. Neva Korpar, član, prodajalka Blagovnice Postojna
8. Zvezdana Korpar, član, natakarcica Delikatese Postojna
9. Marjan Troha, član, prodajalec Blagovnice Ajdovščina
10. Jožica Sila, član, prodajalka S. M. Sežana
11. Jerolim Ramič, član, vodja maloprodaje Reka

Nadzorni odbor

1. Marija Zefran, vodja obračunske službe TOZD
2. Valentina Kerlatec, prodajalka blagovnice Postojna
3. Ivanka Česnik, tajnica TOZD

Delegati za konferenco
OOS DO Nanos

1. Milica Rep
  2. Irena Jurca
- Kandidat za predsednika konference OOS DO Nanos Anton Arko, vodja blagovnice Cerknica.

Nanosove
vesti

Nanosove vesti, priloga časopisa Mercator, glasila delavcev in kmetov SOZD Mercator
Ureja uredniški odbor
Odgovorni urednik priloge
Sergej Paternost (telefon: (067) 21-441)

Iz ljudskih pesmaric

Joža Kaluža – Tozd Izbira Postojna

Toda kako? Povejte vi meni?

Sprejeli veseli smo lepo vabilo,
da vkup bi se danes nas čimveč dobilo,
da slišali same bi lepe novice,
ostale pa nam bi prelepe pravice.

Prihajamo složno iz pivške strani
kjer sveže po lesu in mesu diši.
Med strankami nimamo mi oficirjev,
zato pa tu več je premožnih štalirjev;
če bi znali, bi vam pesem zaigrali,
če bi smeli, najlepšo bi vam zapeli.

Miza se polna nam danes obeta,
saj konec računov je lanskega leta.

Naš bife in strežba sta mini,
zato je naš narezek v rimi.

Pozdrav najlepši naj danes zveni
med vse, ki se štejejo
med dobre ljudi,

najbolj pa med tiste,
ki imajo že popisane
trgovske liste.

Pozdrav tistim, ki so
špagete rinfuza lomili
in miši pred inventuro lovili.

Nekoč, ni dolgo tega,
so se tu pisali drugi časi,
plesali smo v jami,
ob modrem morju
in gledali svetle točke na obzorju.

Verjeli smo v bogate čase
pa so paketi ukradli špase.
Ptice komaj so zdržale,
zaloge se povsod smejele.

Začeli smo se neresno vesti
pa udarile so nas obresti.
Zvečaj promet in razliko v ceni!
Toda kako?! Povejte vi meni!

– Ko ni bilo med nami mira,
je zmanjkovalo lukenj sira;
– ko poln žep je gospodinje,
nam zmanjkalo je krmice za svinje;
– ko k nam zavil je Rečan bogat,
mu ni bilo za praha dat;
– ko se v bifeju piti naučijo,
pa pridejo in podražijo;
– pa smrt in ohcet štimajo,
pa še sarvetov nimajo;
– ko pa kuro pohajo,
komaj v kotu olje zavohajo;
– ko darilo bi zavili,
še papirja niso dobili;
– ko smo v temi se znašli,
do baterij in sveč smo komaj prišli;
– kar na lepem pa nežne nožice,
vsevprek iskale so nogavice;
– ko stisnil je mrzlo je brilo,
nikjer se spodnjih ni hlačk več dobilo;
– kosmati možje so in fantje postali,
po britvicah vprašat vsi so se bali;
– pa zmanjkalo je limonov,
ko ni bilo nikjer milijonov;
– pa ni čokolade ne cikorje,
še mleka ne, ko gre na morje.

Pa zvečaj prodajo in razliko v ceni!
Toda kako? Povejte meni!

Direktor mi rekel je nekega dne,
da lahko prodajamo tudi avione –
a kmalu bo to, da gledali bomo
v policah le menta bombone.

Verze nam je poslala naša sodelavka Joža Kaluža, poslovodkinja samopostrežbe v Gornji Košani. Nanaša se na slabo opravljena gradbena dela na novi trgovini v Gornji Košani.

Prepričani smo, da bodo bodice spodbudile strokovne službe za izvajanje gradbenih del in ukrepali za odpravo napak.

Kdo je kriv

Prosim, povejte, kdo je kriv za to,
da imamo pri nas po tleh vodo?
Celih 18 mesecev štejem,
verjemite, se ne smejem:
ravna streha vsa zamaka,
več je vode kdaj od zraka.

Vodo pobiramo, znoj si otiramo
in po telefonu odgovorne izbiramo.
Prosim, povejte, kdo je kriv za to,
naj nam vendar nekdo poda roko.

Iz naših se krajev premalo oglašamo,
morda pa kdaj v problemih prekašamo.

Naše stranke niso nič vesele,
ko so jim mokre frizure cele,
saj jim dela ne računamo
in jih pod dežniki ne zadržujemo.

»Gradnje« delo so sklanfale,
garancijo zraven dale,
če si vzorec kdo bo vzel,
prav gotovo ne bo vesel.

Dvajset let in več smo čakali,
inšpektorjev in miši nismo se bali,
za adaptacijo smo zadnji krajcar dali,
pa tudi izplačali se ne bomo kmali.

Pomoč potrebujemo!
V slogi je moč – zatrjujemo!
Če mi odgovarjamo za to,
zakaj nam odgovorni ne da roko?

Tako smo pametni, zreli,
ko za kritiko bi poprijeli,
ko zabliska zagrmí,
odgovornega in kaznovanega ni!

Zanimivo računalništvo/4

Slobodan Milinković

Robot – prisilni delavec

Besedo robot je prvi uporabil češkoslovaški pisatelj Karel Čapek okoli leta 1920 in pomeni prisilno delo. Gre za znameniti roman znanstvene fantastike z naslovom RUR (Rossumovi Univerzalni Roboti) in govori o umetnih bioloških sistemih, ki jih je ustvaril neki dr. Rossum v svojem laboratoriju in ki so bili zelo podobni človeku. (Danes take tvorbe imenujemo androidi). Ti, ustvarjeni, da bi opravljali naloge sužnjev, na koncu osvojijo ves naš svet. Ko pa ugotovijo, da se je v njih prebudila nova lastnost – ljubezen, postanejo »ljudje«.

Kdo med nami ne pozna še ene klasične stvaritve na temo »umetnih ljudi«, ki ga je napisala Mary Shelly (ženska?) – Frankenstein? Na ti dve klasični deli so se potem navezali znani in neznan pisatelji in danes ima navaden človek o robotih približno takole sliko: kovinski, človeku podobni stroji, ki se svetijo, zloženi s posebnimi loščili. Noge imajo ponavadi v obliki gosenic ali koles. Namesto očes se svetijo bolj ali manj blesteče žarničke, roke imajo ščipalkam podobne »prste«. Iz ust slišimo napol razumljive besede. Tu je tudi nos iz čisto okrasnih razlogov. Borbeni modeli robotov imajo vgrajene tudi topove različne kalibraže, iz očes pa jim švigajo žarki smrti.

V bistvu si je zelo težko zamisliti stvar, ki bi bila manj koristna od opisane človeku podobne gmote kovinskih delov, ki se spotikajo in jecljajo napol razumljive besede. Znan je primer, ko je skupina ekscentričnih bogatašev plačala za izdelavo robota, podobnega opisanim kovinskim lepotečam, ter ga pošljala po sprejemih, ki so jih prirejali po vseh ZDA. Rznašal je pijačo gostom, kramljajal z njimi in se, z eno besedo obnašal kot človek. Resnico so odkrili šele, ko so tega kovinskega lepoteča – razumnika poslali čez ocean v Evropo. Na enem od sprejemov je prvi od gostov, ki je imel nekaj tehnične »soli« v glavi, odkril, da gre za navadno kovinsko premikajočo se škatlo, s katero so upravljali na

daljavo, ker je danes že čisto navadna otroška igra. Vprašanja in odgovori našega kovinskega modrijana so bili proizvod navadnega radio-telefona, ki ga ima danes vsak premožnejši otrok na zahodu.

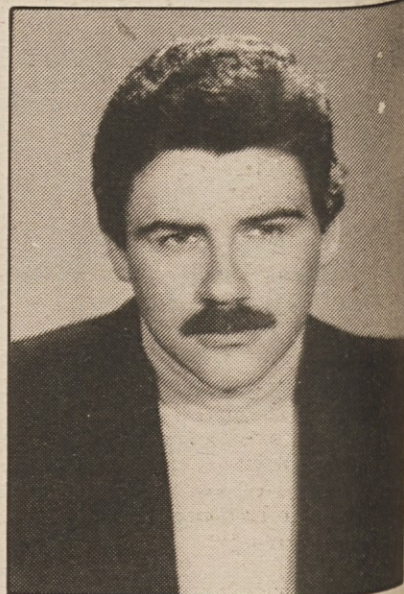
V prejšnjem prispevku smo prikazali nekaj osnovnih izhodišč robotike. Želimo jim dodati še nekaj besed.

Robote so do sedaj uporabljali pretežno za opravljanje neugodnih ali nevarnih del: poravilo strojev, ki delajo pod vodo ali na visoki temperaturi, kjer je v delovnem okolju preveč strupenih plinov ali radioaktivnosti itd. Na takih mestih so se glede na nevarnost izplačali razmeroma visoki stroški, ki so jih morali vložiti v izdelavo robotov. Z iznajdbo mikroprocesorjev se je slika popolnoma spremenila. Robot (računalnik) se je zmanjšal in pocenil toliko, da ga je mogoče vgraditi v vse stroje – od igračk do avtomatskih tovarn, ki opravljajo delovni proces brez ljudi. Bralcem lahko zagotovimo, da smo z lastnimi očmi videli obratovanje ene takih tovarn. Popolna delovna »linija« je delala samostojno – brez ljudi. Edini ljudje so bili štirje vzdrževalci v vsaki izmeni. Njihova naloga je bila, da na avtomatski signal o morebitni okvari stečejo, okvaro odpravijo in se potem lahko vrne-

jo v »pisarno«, kjer počakajo do naslednjega signala. V velikem delu te tovarne ponochi luči ne prižigajo, ker robotom, ki so na teh »delovnih linijah«, ni potrebna. Delovne operacije so takšne, da sploh ne potrebujejo optičnih senzorjev oziroma čutila vida! Avtomatske tovarne so sicer svetovno znan japonski dosežek in je doslej uresničen le na področju strojev za izdelavo orodij. Omenili smo ga zaradi tega, da bi bralcem ponudili tale sklep: roboti torej že popolnoma kontrolirajo delovanje drugih strojev. To je dejstvo! So roboti potem začeli prevzemati naloge visoko kvalificiranih delavcev? Seveda so! Če kdo podvojni v to, kar smo pravkar ugotovili, mu ponujamo naslednje argumente: zahtevajoč natančnosti zaveznih bombnikov, sta dva povojna gospodarska čudeža: Zahodna Nemčija in japonska – svoji industriji morali graditi od temeljev. Eden od osnovnih vzrokov gospodarskega čudeža v teh dveh deželah (zlasti v Japonski) je dejstvo, da so v njihovem delu mnogo bolj udeleženi stroji kakor v vseh ostalih deželah sveta skupaj. Tako sta ti dve deželi človeško delo zamenjali z delom robotov. Kaj pa ljudje? Odpuščeni? Poklicali bomo na pomoč gospoda Hondo, znanega proizvajalca motornih koles in avtomobilov. Gospod Honda se zelo rad smeje. Toliko, da nekateri celo govorijo, da to ni normalno. Brž ko nam gospod Honda razloži posledice popolne avtomatizacije (robotizacije) proizvodnih linij v njegovih tovarnah, vidimo, da se za tem »veseljaškim čudaštvom« skrivajo še kako preudarni možgani: »Prekvalifikacija delavcev, ki so delali na delovnih mestih pred prihodom ro-

botov, nam je povzročila za 71% večje stroške po enoti izdelka. Računica je očitno bila nekje napačna, kajti izvedeli smo, da se je cena izdelkov tovarne Honda po uvedbi robotov občutno znižala. »Dobili smo zdrave, namesto bolnih delavcev, s povečano zmogljivostjo delovne dobe, brez invalidnosti. Ti delavci sedaj izdelujejo software (programsko opremo) za robote. Naj vam povernim to, da se je celotna produktivnost dela z uvedbo robotov povečala za 1,176% oziroma skoraj dvanajsetkrat!« V tem grmu tiči zajec! Nismo samo, da nobenega delavca nismo odpustili, omogočili so jim celo boljše plačano delo na višji stopnji. In še nove delavce so zaposlili. Med delavci in roboti je ustvarjena zelo trdna povezava: roboti opravljajo tista dela, ki presegajo človeške sposobnosti in moči, brez so za človeka nevarna – človek poskrbi za tisto delo, ki ga roboti sami ne zmorejo. Roboti namreč ne morejo sami sebe programirati. To delo opravi človek in oba sta zadovoljna. Če pa primerjamo človeka in robota, dobimo na prvi pogled za človeka porazno sliko: roboti so neprimerno manjši, porabijo zelo malo energije na enoto delu delujejo 24 ur na dan, ne delajo napak... itd. To, da jih programirajo ljudje, je tista kvaliteta s pomočjo katere bi, če se je naučijo, roboti lahko postali ljudje!« Vseom kakor drži, da so posledice »robotizacije« povsod enake: vse več delovni in življenjski standard obravnava nenehno skrajševanju delovnega časa! Kako uporabiti ta prosti čas? O tej dilemi pa bo tekla beseda da v zadnjem prispevku, kjer bomo obdelali ekonomske in politične posledice prodora mikropro-

Dragemu sodelavcu v slovo

Nihče izmed nas niti pomisliti ni mogel, da se bomo mrcali tako kmalu, veliko prezgodaj, poslovliti od sodelavca Jurca Petra, ki ga je usoda iztrgala iz naših vrst.

Od ponedeljka, 9. januarja, bo na naših poteh človek manj. Smrt, večna kakor življenje, nam je s te poti vzela človeka, ki smo ga radi srečevali, človeka, ki je imel rad življenje in ljudi.

V zibelko so ga položili v Postojni leta 1952. Pri podjetju Nanos je služboval od leta 1972. Bil je delavec v skladišču prehrane in embalaže. Zadnja leta, ko si je ustvaril družinsko življenje in ko so se mu izoblikovali življenjski načrti, je delal kot skladiščnik v prodajalni Market Postojna.

Besede priznanj in zahvale za zavzeto delo, za tovariške odnose in za uspehe njegovega dela zdaj nimajo prave vrednosti. Vsi, ki smo z njim delali in načrtovali našo rast, se zavedamo, da bo v naši verigi manjkal Peter in njegov pošten odnos do dela in tovarišev.

Peter je bil član Zveze rezervnih vojaških starešin. S svojo disciplinirano niranostjo, požrtvovalnostjo in pravilnim odnosom je veliko prispeval k boljšim rezultatom svoje enote, kot tudi teritorialne obrambe.

Kot spomin nate ostajajo tvoji otroci – žena – starši, katerim zagotavljamo, da nam ostajaš v najlepšem spominu.

Iz tozda Ajdovščina

Vesna Bleiweis

Mercator v Ljubljani

Imenovani odgovorni delavci

Na zasedanju delavskega sveta temeljne organizacije Ajdovščina, ki sodi v Mercator, delovno organizacijo Hoteli-gostinstvo, so bili 8. februarja 1984 imenovani delavci s posebnimi pooblastili in odgovornostmi.

Delavski svet se je sestel z namenom, da dokončno, na podlagi opravljenih razpisnih postopkov, imenuje odgovorne delavce - direktorja temeljne organizacije in računovodjo ter vodje poslovnih enot Kavarna Evropa, Delavskega doma in Kavarna-bara Nebotičnik.

Za direktorico temeljne organizacije je imenovana Jožica Blaznik, dipl. ing. organizacije dela, ki je doslej opravljala naloge poslovnodnega organa kot vršilka dolžnosti. Za računovodkinjo je delavski svet imenoval Vero Kregar, ki je bila doslej računovodkinja tozda Kavarna-bara Nebotičnik.

Vodstvo poslovne enote Kavarna Evropa bo prevzel Ivan Kovač,

ki že od leta 1954 združuje delo v tej organizaciji. Redni gostje kavarne ga že leta poznajo kot šefa strežbe. V času, ko je bila kavarna še temeljna organizacija, pa je nadomeščal tudi njeno direktorico.

Glede vodij poslovnih enot Delavski dom in Kavarna-bara Nebotičnik pa je delavski svet odločil, da se dela in naloge ponovno razpišejo, imenoval pa je vršilce dolžnosti, in sicer v Delavskem domu Franca Novaka, v Nebotičniku pa Cirila Svetela.

Ob imenovanju Jožice Blaznik za individualnega poslovnodnega organa tozda Ajdovščina naj objavimo še novico o visokem priznanju, ki ga je tovarišica Blaznikova prejela na zadnjem zboru gostinskih in turističnih delavcev v Radencih. Republiški odbor sindikata delavcev v gostinstvu in turizmu ji je podelil priznanje za delo v letu 1983. Vendar pa je informacija preskopa, če ne povemo, da gre za dolgoletno, zavzeto in prizadevno delo v dejavnosti, ki se vseskozi otepa z najrazličnejšimi težavami, od denarnih do kadrovskih, in da je tovarišica direktorici ob izrednih naporih uspelo obnoviti znamenito ljubljansko kavarno, levji delež pa je nosila pri konstituiranju in vseh predhodnih postopkih združevanja nekdanjih temeljnih organizacij v eno temeljno organizacijo M-Hotelov gostinstva, TOZD Ajdovščina.

Jožica Blaznik med delavkami Kavarne Evropa. Fotoarhiv Mercatorja

Iz delovnih usmeritev osnovne organizacije zveze sindikatov tozda Maloprodaja Ptuj za leto 1984

Poglavitno: reševanje protislovij

Poglavitna naloga sindikatov ni le v tem, da varujejo interese delavskega razreda, pred nekim razredom zunaj njega, ampak predvsem v tem, da se bojujejo za reševanje protislovij, konfliktov in problemov, ki nastajajo v odnosih med posameznimi interesi in delovnim kolektivom na eni strani ter skupnimi interesi delavskega razreda na drugi strani.

Omogočati in zagotoviti moramo delavcem temeljne organizacije združenega dela, da gradijo svoj razvoj v povezavi z drugo temeljno organizacijo na temelju skupno ustvarjenega dohodka in s celotnim dohodkom upravljajo resnično kot dobri gospodarji.

Skrbeti moramo, da se uresničuje načelo delitve po delu in rezultatih dela ob upoštevanju stališča, da je treba bolj spoštovati delo, vzgajati ljudi, da samo delo ustvarja materialne dobrine, da je treba živeti od lastnega dela, odločno nastopati proti razpisništvu v družbenih sredstvih in proti postopitvam med delovnim časom.

Prizadevati si moramo za napredek na področju zaposlovanja, izobraževanja, zdravstva in invalidskega zavarovanja, varstva pri delu, delovnih pogojev, produktivne rabe delovnega časa in prostega časa delavcev, oddiha in rekreacije ter stanovanjske problematike in prehrane delavcev.

Mercator v SV Sloveniji

Skupni posnetek jubilarov, nedavno upokojenih delavcev in predstavnikov organov samoupravljanja v tozdu Standard Novo mesto. Foto: Ljuba Sukovič

Življenjski utrip tozda

Ljuba Sukovič, M-Velepreskrba, TOZD Standard Novo mesto

Veselijo se naših uspehov

Tradicionalno novoletno srečanje upokojencev M-Velepreskrbe, tozda Standard Novo mesto je bilo v gostinskih prostorih Potrošniškega centra v Ločni.

Srečanja se je udeležilo veliko število naših nekdanjih sodelavcev, ki vsako leto znova z veseljem pričakujejo ta dan, da se vsaj enkrat na leto vidijo, se pogovorijo, zapojejo in tudi zaplešejo.

Razpoloženje med predstavniki tozda in upokojenci je bilo prisrčno in prijateljsko. Čeprav niso vsak dan povezani s tozdom, se iskreno veselijo vsakega našega delovnega uspeha.

Ob takšnih srečanjih je navada, da nekdanje sodelavce vsaj v nekaj besedah seznanimo z našim delom za preteklo leto, pa tudi z

načrti za prihodnje. O doseženih rezultatih v letu 1983 in planih za 1984 jim je spregovoril direktor Ciril Jarnovič, ki je poudaril, da je trenutni položaj trgovine izredno težak, omejene so naložbe, imamo velike obveznosti za obratna sredstva, akumulacija je za polovico manjša, zato se postavlja vprašanje donosnosti poslovanja. Stabilizacija in varčevanje pritiskata na vsakem koraku. Kljub temu si bomo prizadevali za nadaljnji razvoj in uresničevanje načrtovanih nalog, med njimi za razširitev prodajnega prostora blagovnice v Šentjerneju, preureditev poslovne stavbe v Gotni vasi in pridobitev gradbene dokumentacije za gradnjo trgovine v Bučni vasi.

Na koncu jim je Ciril Jarnovič zaželel srečo in zdravje v novem letu, predsednica IO OO sindikata tozda Ljubica Murn, pa jim je izročila novoletne darilne bone. Oba sta izrazila željo, da se snidemo spet ob letu.

Iz tozda Standard Novo mesto

Ljuba Sukovič, M-Velepreskrba

Za vztrajanje v poklicu

V Potrošniškem centru Ločna je bilo v decembru organizirano srečanje delavcev - jubilarov in delavcev, ki so se v letu 1983 upokojili. Na ta način se je tozde želel obojim oddolžiti za njihovo požrtvovalno in plodno delo

Priznanja za 20-letno delo v tozdu so prejeli: Jože Markovič, Marija Šenica in Marija Turk.

Za 10-letno delo so prejeli priznanja: Tone Hočevar, Anica Jenič, Slavko Koncilija, Irena Lamut, Darinka Luštek, Anica Novak, Ana Marija Staniša, Marjan Tomič, Zdenka Tramte in Ciril Vidrih.

V letu 1983 so se upokojili: Viktor Andrejčič, Rudi Barbo, Iva Bogolin, Marija Gotlib, Marija Polak, Jože Ravbar.

Navzgojim je spregovoril direktor Ciril Jarnovič, ki se je z nekaj besedami dotaknil perečega položaja trgovine in s tem v zvezi težkih pogojev delavcev v trgovini, ki

so nenehno izpostavljeni nezadovoljstvu kupcev, zaradi pomanjkanja nekaterih vrst blaga in izredne rasti cen. Zato je potrebna velika mera potrpljenja in strpnosti, da kljub slabim osebnim dohodkom še vztrajamo v tem poklicu. Veselje do poklica prodajalca je vse kar nas veže v tej delovni organizaciji oziroma v tej dejavnosti.

Trud in skupni napor so prispevali in dali rezultate, vse od leta 1960 do danes. Kažejo se v delovnem napredku in v uveljavitvi v pokrajini.

V upanju, da bomo še nadalje dosegali poslovne uspehe, je jubilarom izrekel priznanje za trud in delo, ki so ga vložili v naš skupni razvoj. Prav tako je delavcem, ki so se upokojili izrazil zahvalo za njihovo dolgoletno delo in jim zaželel dobro počutje. Predsednik delavskega sveta Alojz Bambič in predstavnica sindikata Ljubica Murn pa sta jubilarom izročila priznanja in vrednostne bone.

Naložbe iz združenih sredstev

Kristina Antolič

Razširitev proizvodnih prostorov

V proizvodnem obratu tozda Zaščita Kidričevo na Ormoški cesti na Ptujju je proizvodna dvorana krojilnice že pod streho, kljub zimi in mrazu. Potrebe po povečanju proizvodnih prostorov so narekovale planske naloge tozda.

Nova stavba v izmeri 276 m² bo stala po predračunski vrednosti okoli 8.324.231 dinarjev. K temu moramo dodati še stroške za ureditev okolice, ki je bila do sedaj neurejena, in sicer v znesku 3.727.429 dinarjev.

Za sofinanciranje investicije so sredstva odobrena pri Interni banki sozda Mercator, iz združenih sredstev.

V tozdu Zaščita načrtujejo, da se bo s tem proizvodnja v tem izvoznem obratu povečala za 39% oziroma na 130.000 kosov kopalnih plaščev. To bo omogočilo zaposlitev 20 delavcev. Investicija je prednostnega pomena.

Dokončanje druge faze te investicije je predvideno v mesecu maju ali juniju letos.

Podelitev priznanj za deset- in dvajsetletne delovne jubileje v tozdu Standard Novo mesto. Foto Ljuba Sukovič

Mercator na Dolenjskem

Za kakšno kulturo se zavzema sindikat

Iz gradiv RS ZSS

Za svežino, domiselnost, kakovost tudi v ljubiteljstvu

Zavest o kulturi kot enakovredni sestavini življenja in dela, ki prispeva k razvoju samoupravljanja in spodbuja ustvarjalnejše delo, se krepi, tudi po zaslugi sindikalnih aktivistov in organizatorjev kulture v ozdih. Po drugi strani pa zaostrene materialne okoliščine potiskajo kulturne dejavnosti v ozadje, ogrožajo pa tudi gmotni in socialni položaj delavcev v profesionalnih kulturnih ustanovah.

Spodbude sindikata za uveljavitev in razvoj kulturne ustvarjalnosti in kulturnega življenja v organizacijah združenega dela so začele kazati sadove. Nekatere organizacije so razvile vrsto oblik uveljavljanja dobre knjige. V zadnjih letih predvsem narašča organizirana likovna ustvarjalnost delavcev. Ponekod so zaživele komisije za kulturno življenje delavcev, ki spodbujajo sodelovanje sindikalnih organizacij s krajevnimi skupnostmi, kulturno-umetniškimi društvi in šolami ter mesebno sodelovanje med samimi organizacijami združenega dela v dejavnostih.

K temu je veliko prispevalo sistematično uposabljanje organizatorjev kulturnega življenja. Osnovna in nadaljevalna znanja je dobilo skoraj 1000 organizatorjev kulturnega življenja. (Poklicnih organizatorjev kulture je v slovenskih ozdih 15.)

Manj uspešno je delo sindikata z delagati in delegacijami za kulturne skupnosti. Vpliv delavcev na programe kulturnih skupnosti je še vedno neznamenit, zato marsikje nastajajo kulturni programi dvotirno: eden v kulturni skupnosti in drugi v organizaciji združenega dela, za katerega pa delavci še posebej združujejo sredstva. Večina osnovnih organizacij sindikata v svoje letne programe vključuje tudi programe kulturnih prireditev, vendar program kulturnega življenja v mnogih primerih ostaja

še vedno le domena sindikata in premalo skrb vseh v ozdu organiziranih delavcev. Kulturni programi v organizacijah združenega dela so še pre pogosto oblikovno nezvedljivi, zastareli in zato premalo učinkoviti. Sindikati bodo začeli z akcijo za sodobnejšo glasbo, literaturo, fotografijo in sliko, kar vse naj postopoma vpliva na vsebinsko in oblikovno podobo kulturnih prireditev in proslav.

Do sedaj smo premalo storili, da bi se delavci iz drugih republik in pokrajin, ki delajo in živijo v Sloveniji, vključevali v kulturno življenje svojega novega okolja in organizirali svoje kulturne dejavnosti. V sindikalnih organizacijah se bomo še naprej zavzemali, da bi v programih kulturnega življenja v ozdih bolj celovito opredelili tudi kulturo delovnega okolja, kulturni odnos do sredstev za delo, kulturne medsebojne odnose pri delu in v samoupravljanju ter pravilno vrednotenje znanja in iznajditeljstva.

Seveda moramo tudi v kulturni dejavnosti skrbeti za kar najbolj smotno uporabo sredstev, ki so na voljo v kulturnih skupnostih. Nadaljnje razvijanje ljubiteljske kulturne dejavnosti v smislu strokovnega usmerjanja h kakovosti pa ne bi smelo osiromašiti sredstev za poklicne kulturne dejavnosti. K temu lahko prispeva tudi razvijanje neposredne menjave dela.

Priredil J. N.

Cankarjeva založba vabi

Kupiti • Knjigo • Kadarkoli •

Kaj pomeni kratica KKK? – To je oznaka za knjižno kreditno kartico, ki jo je ljubiteljem knjig v pomoč zasnovala Cankarjeva založba

Tistega, ki skrbi za družinski proračun, je v današnjem času ko kupna moč pada, kar malce strah. Stroški tu, stroški tam, potreba in želja vse več. Tudi pri knjigah, sin potrebuje nove šolske knjige, hčerka leksikon, da o zanimivih leposlovnih knjigah za večere sploh ne govorimo. In izložbena okna so vedno polna knjig. Takih, ki pritegujejo našo pozornost. Želja je mnogo, naša denarnica pa ni vedno polna. Kaj storiti?

Odločili se bomo za knjižno kreditno kartico – KKK, ki nam nudi kar precejšnje število ugodnosti:

- 10% popusta pri nakupu vseh knjig CZ (kupujemo ceneje)
- brezgotovinski nakup vseh knjig CZ v knjigarnah, ki so vključene v KKK (kupujemo brez gotovine)
- šestmesečni brezobrestni kredit pri nakupu vseh knjig CZ (kupujemo v mesečnih obrokih brez obresti!)
- redno pisno informiranje o novi knjižni ponudbi (obveščajo nas o novostih in ugodnejšem nakupu na knjižnem trgu)

- občasni večji popust (do 30%) za določene knjige
- brezplačni servis pri dobavi katekologi knjige, dosegljive v Jugoslaviji (ob pristopu plača minimalno članarino, 100 dinarjev, in še te članarine je v naslednjem letu oproščen, če v enem letu kupi

PRISTOPNA IZJAVA ZA KKK

Evid. št. kupca 3

Priimek in ime 10 poklic 38

Rojstni datum 41 rojstni kraj 47 spol 47

Naslov 48 pošta 73

Zaposlen pri 10

Št. os. izk. 30 izdana v 45

Naslov del. org. 48 pošta 88

Datum prijave 73 podpis

PROSIMO, DA IZPOLNITE ODPARTE KVADRATE S TISKANIMI ČRKAMI. ZAPRTE IZPOLNI ZALOŽBA.

Izpolnjeno pristopno izjavo pošljite na naslov:
CANKARJEVA ZALOŽBA — KNJIŽNA KREDITNA KARTICA,
61000 Ljubljana, Kopitarjeva 2.

Drugi o nas

Kmetijstvo – vinogradništvo

Dnevnik, 25. 1. 1984 Sovlagnja za dodatne količine hrane, je naslov prispevka Alenke Vilfan, v katerem piše, da je Izvršni svet skupščine mesta Ljubljana obravnaval in tudi podprl samoupravni sporazum o združevanju sredstev za razvoj kmetijstva in preskrbo mesta Ljubljana za leto 1984–1985. Gre za sedem konkretnih programov, ki naj bi jih sofinancirali v Ljubljani, s tem, da bi združevali 0,2 odstotka od bruto osebnih dohodkov in ustvarjenega čistega dohodka ozdov. Po ocenah bi s samoupravnim sporazumom zbrali v povprečju 9 odstotkov od investicijske vrednosti naložb ozd (SOZD KIT Ljubljana, SOZD Emona Ljubljana, SOZD Mercator, Žito, ABC Pomurka, Agrotehnika-Gruda in KGP Kočevje) pa bi zagotovil dodatne količine hrane za Ljubljano. Omenjeni samoupravni sporazum o združevanju sredstev za razvoj kmetijstva gre v združeno delo 1. februarja.

Kmečki glas, 1. 2. 1984 Dobro vino – sonce v steklenici, piše Zdenka Boričnik, ki se je udeležila prireditve Turističnega društva Bizeljsko, ki je že deseti organiziralo tri dni trajajoči praznik posavskih vin. Prireditve pridobiva vse večji pomen med vinogradniki. Na njej so podelili tudi diplome. Prva mesta so po oceni strokovne komisije, ki je ocenjevala po mednarodni metodi, doseglo več proizvajalcev, mi pa naj omenimo le Agrokombinat Krško, ki je dobilo diplomu za dolensko belo vino in cviček.

Gostinstvo

Delo, 25. 1. 1984 Govorice, da so ljubljanski gostinci pred zamrznitvijo cen še pravi čas podražili hrano in pijačo, niso iz trte zvite, čeprav tega ne moremo trditi za vse. Nekateri so zamudili enomesečni rok, drugi pa s starimi cenami skušajo pritegniti čimveč gostov. Prvi ukrep

knjige v skupni vrednosti več kot 3.000 dinarjev.

Vendar to ni obveznost! Na kartico KKK bomo kupovali po lastnih željah in možnostih in si počasi bogatili domačo knjižnico.

Poglejmo še, kje lahko uveljavljamo ugodnosti KKK:

- neposredno pri CZ v Ljubljani, na Kopitarjevi 2
- v vseh knjigarnah CZ v Sloveniji
- v vseh drugih knjigarnah v Sloveniji, ki so označene z nalepkom KKK.

Ugodnosti lahko uveljavljamo neposredno z obiskom v pooblaščenih knjigarnah, pisno ali s posebnimi dopisnimi naročilnicami, kakršne prejme vsak član KKK.

Objavljamo pristopno naročilnico. Pogovorite se o članstvu s svojimi domačimi. Izpolnite jo in pošljite na naslov Cankarjeve založbe.

Drugi o nas

ob zamrznjenju cenikov bo, da bodo predrage jedi izginile z jedilnikov. Hoteli so pred decembrsko zamrznitvijo zvišali cene od 8 do 20 odstotkov. Hotel Ilirija pa je ostal pri starem ceniku.

Veleprodaja

Tednik, 26. 1. 1984 Skupnost za preskrbo brez Mipa; saj sta delavska sveta temeljnih organizacij Veleprodaja in Maloprodaja tujskega Mipa sklenila, da delovna organizacija odstopa od samoupravnega sporazuma o ustanovitvi samoupravne interesne skupnosti za Posavje. O razlogih odstopa je namestnik direktorja delovne organizacije MIP, Franc Zadravec povedal: »Ko smo ustanovljali samoupravno interesno skupnost za preskrbo Posavja, smo predvideli, da bomo lahko v skupnosti usklajevali nekateri zadeve. Vendar naši predlogi in pripombe, ki smo jih podali k samoupravnim aktom in programom dela skupnosti, niso bili sprejeti. Tako smo ugotovili, da v skupnosti ni nobenih možnosti za tvorno sodelovanje in usklajevanje vprašanj s področja osnovne preskrbe. Naš odstop od samoupravnega sporazuma ne pomeni manj usklajeno ponudbo oziroma oskrbo z osnovnimi življenjskimi artikli, saj poteka usklajevanje v medobčinski gospodarski zbornici. Menili smo tudi, da mora imeti vsaka občina svoje ustrezne objekte – skladišča, program dela pa predvideva tudi gradnjo skupnih skladišč in nekaterih drugih objektov. Dogovorjeno je bilo, da naj bi strokovna opravila za skupnost opravljal oddelek za gospodarstvo mesta Maribor. Pozneje pa je prišlo do ustanovitve posebne strokovne službe, ki naj bi jo po sporazumu tudi financirali,« je zabeležil novinar V. Debeljakar.

Maloprodaja

Delo, 11. 1. 1984

M. U. piše, da so skrbi za jabolka v letošnji zimi odveč, saj so v zalozki hladilnici Mercatorjevega tozda Slovenija sadje skladiščili kar 2500 ton tega sadeža. Direktor hladilnice Anton Gril je povedal, da se potrošniki odločajo za sprotno kupovanje sadja, ker sadje v hladilnici obdrži kvaliteto in barvo, torej ohranijo sadje sveže, seveda pri temperaturi med nič in eno stopinjo ob 90 odstotni relativni vlagi.

Dnevnik, 17. 1. 1984

Pri Mercator-Sadju zelenjavi so povedali, da imajo v skladiščih dovolj jabolk različnih vrst za prodajo do srede junija, prodajali pa bodo tudi hruške in grozdje. V naslednjih dneh bo v Mercatorjevih trgovinah in kioskih moč kupiti pomaranče in banane. Na zalogi pa imajo tudi vse vrste zelenjave, kakor tudi kisljo zelje iz ljubljanskih kmetijskih združenj ter pakirano kisljo zelje Ete iz Kamnika. Manjša je letos le ponudba zelenjave iz rastlinjakov.

Dolenjski list, 2. 2. 1984

Z ureditvijo novega križišča se je Mercatorjeva samopostrežna trgovina, največja metliška živilska trgovina, ki je prej stala tik ob prometni cesti Metlika – Karlovac, znašla pod cesto oziroma skoraj povsem odrezana od nje. Janez Stegne, poslovodja trgovine je povedal, da so imeli največ prometa od prehodnih kupcev, ki so se lahko ustavili na urejenem parkirišču, sedaj tega ni več. Edina rešitev za trgovino je cestni priključek in parkirišče, da bo 18 zaposlenih trgovcev nemoteno delalo. Meri tudi, da plana prometa za lansko leto niso dosegli prav zaradi te nesrečne ceste. Dokaz za to je tudi promet, ki so ga dosegli v lanskem prvem polletju, ko še ni bilo novega križišča in je bil večji kot v drugem polletju, čeprav je praviloma promet v drugi polovici leta večji. Trgovci so plačani po prometu in če tudi letos ne bodo dosegli plana, bodo morali zmanjšati

število zaposlenih. Bo torej novo križišče kakšnemu trgovcu napisalo odpoved? razmišlja A. Bartelj.

Nedeljski dnevnik, 5. 2. 1984 Bananam zorijo predvsem cene, je zapisal D. K. Plačati jih je treba vnaprej, in to v trgovini, ki pa je v nobeni trgovski organizaciji ni na pretek. V Mercatorju zori še okoli sto ton, to pa je veliko premalo, da bi zadovoljilo povpraševanje. Mesečno so včasih samo pri Sadju zelenjavi prodali 400 ton banan.

Investicije

Dnevnik, 5. 1. 1984

Mercator-Konditor bo konec januarja odprl prenovljeno prodajalno Konditorja na Bohoričevih. To bo predvsem slašičarna, kjer bodo ves dan prodajali sveže krofne iz sosednje pekarnice.

Delo, 10. 2. 1984

Mercatorjevi Dolomiti so zaprli samopostrežno trgovino na Tržaški 37 B. Prodajalno, ki je bila zgrajena pred 15 leti bodo prenovili – zamenjati je treba hladilno in drugo opremo. Prodajne in skladiščne površine pa ne bodo povečali. Naložbena vrednost obnove je okrog 8 milijonov dinarjev, piše K. M.

Kronika

Dnevnik, Delo, 6. 2. 1984 in 9. 2. 1984

Rdeči petelin je pustošil tudi v gostišču Močilnik na Vrhniki. Kot so ugotovili preiskovalci, je začelo greti v zgornji etaži gostišča, pri točilni mizi, kjer je stala plastična posoda za smeti. Vanjo je strešno osebje stresalo cigaretne ogorke iz pepelnikov. Ognjeni zublji so opeleli celotno ostrešje, zgorale je precej opreme, uničena pa je tudi električna napeljava. Škodo cenijo za več kot pet milijonov dinarjev.

Dežurni inšpektor na 322-061

Dnevnik, 5. 1. 1984

Tržni inšpektorji na Mestni upravi inšpekcijskih služb v Ljubljani so odgovorili na vprašanje zakaj so Kraševce bombonijere opremljene z angleškimi napismi. M. Velepreskrba, TODZ Grosišča Ljubljana so imeli 10 ton takšnih bombonjer, ki jih je izdelal Kraš iz Zagreba za izvoz, zato so deklarirane v angleškem jeziku. Ker pa je bila pogodbeno vsebina preliha 25 odstotkov, dejanska pa 22 odstotkov, kar je pokazala analiza, jih kupec ni hotel prevzeti. Zato so te okusne bombonijere dali v promet na domače tržišče.

Dnevnik, 17. 1. 1984

Tržni inšpektorji Mestne uprave inšpekcijskih služb v Ljubljani kontrolirajo v trgovskih organizacijah združenega dela tudi zaračunavanje odvisnih stroškov. V enem od zadnjih pregledov, ko so obiskali organizacije združenega dela Emona, Mercator, Žito, Metalka, Nama in Astra, so ugotovili, da po odloku o maksimiranju cen v omenjenih organizacijah ni prišlo do sprememb zaračunavanja, kar je pozitivna ugotovitev, piše D. Pregrad.

Delo, rubrika: Mimogrede, 8. 2. 1984

Na Hrvaškem so kokošereji pravčasno uveljavili nove višje cene. Tako v Sloveniji prodajamo jajca slovenskih kokoši od 13,5 din do 14,10 din, jajca iz sosednje Hrvaške pa po 17 dinarjev. Pojavil se je tudi prodajalec, da bi ceno jajc izenačili, pa se je slabo končal. Tržni inšpektorji kaznovalec poslovničarjevega tozda Golovec z mandatno kaznijo 1.000 dinarjev, še 500 dinarjev pa so morali plačati, ker nekateri jajce niso pravilno označili. Pojavil se je tudi prodajalec, ki zaradi prakse ločevanja jajc po geografskem poreklu postaja vse bolj pogostejši, piše B. C.

Medsebojno pogojiti nagrajevanje in uspeh

Pravilna delitev osebnih dohodkov je velika nalozba združenega dela, pa tudi občine, republike in države

Menim, da delitve po opravljenem delu mnogokrat napačno tolmačimo in tudi slabo razumemo. Če ozko gledamo samo delitev OD (plač) bomo zanesljivo imeli stalno napačno predstavilo; pomanjkljivi bodo naši ukrepi, v gospodarstvu in družbi pa bo hote ali nehote nastala neizračunljiva škoda. Če pa se bomo temeljito poglobili v delitev OD – nagrajevanje po delu, bomo prej ali slej spoznali, da v njem ni samo čista delitev, temveč mnogo več. Menim, da ne pretiravam, če trdim, da je v nagrajevanju skrit glavni motor ne samo za višjo proizvodnjo, boljše gospodarjenje (bolj ekonomično in rentabilno), temveč tudi borba za bolj poštene, humane, socialne odnose.

Kako priti do dobrega in uspešnega nagrajevanja po delu? Koristno in priporočljivo bi bilo, da se v ta dolgotrajni proces aktivno vključijo vsi zaposleni.

Sistemov nagrajevanja je dosti, toda kateregakoli želimo in hočemo temeljito prilagoditi konkretnemu ozdu, zahteva to ogromno truda in časa, dosti strpnosti in mnogo dobre volje. Jasno, da idealnega in dokončnega sistema nagrajevanja ne bomo nikoli našli. Res, da sprejeti sklep o nagrajevanju po kateremkoli sistemu ni težko. Težko pa ga je vnesti v vsakodnevno prakso poslovanja. Te težave nas ne smejo zadržati, nasprotno, z vsemi silami moramo vsak dan delati in dopolnjevati nagrajevanje saj je največja spodbuda za uspešno gospodarjenje.

Izkušnje v tozdu Grmada

Kako smo pri Grmadi dosegli relativno visoko poštenost pri delitvi OD? Dejstvo je da tega nismo dosegli hvipoma, temveč ta proces traja že dvajset in več let in še ni končan. Pri tem je najvažnejše, da se mora ta še krepiti. To je tudi razlog zakaj je Grmada primerjalno z drugimi poslovnimi enotami ali tozdi vseskozi uspešno gospodarila. Od nastanka tozda smo pri Grmadi na področju nagrajevanja preizkusili več sistemov.

V začetku smo nagrajevali po kvalifikacijah. Delavci so bili razdeljeni v štiri skupine: nekvalificirani, polkvalificirani, kvalificirani in visokokvalificirani delavci. Plače – osebni dohodki neto so bili določeni takole: NK 6000 din, PKV 7200 din, KV 8800 din in VK 12.000 din. Tudi ti zneski so bili v raznih oblikah vezani na opravljene promet in dobiček podjetja.

V šestdesetih letih so bili OD bolj sprošeni. Ti so bili odvisni predvsem od dobička. Dobro se še spominjam, da smo v letih 1962 – 63 za vsako poslovalnico – tedaj jih je bilo v sestavu Grmade 53 – ločeno obračunavali dobiček. Ravno tako smo za vsako poslovalnico posebej določili procent čistega dobička, katerega je bila dolžna prispevati v sklade. Ti procenti so bili zelo različni; najboljše trgovine so prispevale za sklade tudi 60% in več, slabše akumulativne (mlekarne) niso mogle prispevati niti 5%. Analiza nas je tudi opozorila, da moramo vse poslovalnice – mlekarne čimprej ukiniti oziroma reorganizirati. To smo postopoma tudi uresničili, tako smo mlekarne združili z bližnjimi samopostrežbami in se tako rešili stalnih izgub.

Zakaj tako velike razlike pri akumulaciji posamezne trgovine? Iz tedanje analize je bilo razvidno, da je vzrok za zelo različno višino akumulacije dosti, vendar so poglaviti naslednji:

- struktura prodaje blaga (nekateri vrste blaga imajo strogo določene cene),
  - lokacija poslovalnice,
  - kadrovska zasedba,
  - stopnja amortiziranosti lokala.
- Novejše so zaradi višjih stroškov, amortizacije, obresti, večje porabe elektrike, kurjave, odplačilo anuitet itd. delale z izgubo. To nam je tudi potrdilo trditev, da

stare trgovine gradijo nove. Nadalje smo ugotovili, da izračun dobička za vsako poslovalnico posebej zahteva dosti administrativnega in računovodskega dela. Ti podatki tudi niso bili najbolj primerne za uporabo pri nagrajevanju po opravljenem prometu. Skratka, če bi delili OD na podlagi doseženega dobička za vsako poslovalnico posebej, bi marsikateri kolektiv prodajalne dosegel samo minimalne OD – plače, čeprav bi ti delavci dosegali visoko storilnost. Zato smo začeli razmišljati, kako bi delavce ne nagrajevali po doseženem dohodku – dobičku, temveč po dejansko opravljenem delu – prometu. V končni fazi mora tozdo vedno obračunavati OD v skladu z ostvarjenim dohodkom – dobičkom. Prodajalne pa morajo nekateri artikli (kruh, mleko, meso, tobaki izdelki itd.) prodajati, čeprav delajo izgubo, saj večkrat ne pokrivajo niti OD, kaj šele ostale stroške. Več ko takega blaga prodajo, večjo izgubo imajo. To samo podkrepljuje ugotovitev, da so že dolga leta neurejena cenovna razmerja. Toda tozdo se mora pri svojem delu vedno ravnati po veljavnih predpisih. Tedaj se je res mnogo govorilo o delitvi dobička – da mora vsak artikel nositi svoje stroške. Prav zato smo se od tega sistema težko ločili.

Tako smo pri Grmadi počasi prešli s sistema nagrajevanja po dohodku – dobičku na promet. **Tu smo prišli do važnega spoznanja, da delitve OD ne more dobro opraviti nihče drug kot kolektiv sam.** Povedati moram, da so nas pri uvedbi plačila OD po prometu bolj ovirali, kot nam pomagali na ravni DO in sozda, ker so se premalo poglobili v delo. Toda mi smo šli mimo nasprotovanj.

Podrobnosti – za poslovalnice

Pri uvajanju novega sistema smo imeli res dokaj težav. Naj jih nekaj navedem:

Kako naj se določi kolikšen naj bo odstotek od prometa za samopostrežbe, klasične trgovine, mesnice, bifeje, itd. in koliko za vsako posamezno trgovino? Eno izmed najbolj odgovornih in zapletenih del določiti pravilen, pošten procent. Absolutne poštenosti tudi pri delitvi OD žal nismo, pa tudi nikoli ne bomo našli. Pri tozdu pa smo dosedaj že dosegli relativno visoko stopnjo poštenosti; uspeli smo za približno enako količino dela ob približno enakih pogojih dela določiti za delavce približno enako višino OD. Menim, da je to velik uspeh.

Predem smo prišli do današnjih odstotkov za delitev osebnih dohodkov na podlagi prometa, smo potrebovali dosti časa, naporov, dokazovanja in usklajevanja. Napravili smo velik korak naprej, ki ga vrednostno ne moremo izraziti s številkami, toda še vedno je daleč od idealov. Procent za OD določamo takole:

- a) groba delitev po prodajni strukturi blaga:
- 1. samopostrežbe 2. klasične trgovine živilske stroke 3. mesnice 4. blagovne – trgovine s pohištvom – železnice itd. 5. bifeji
- b) na osnovi:
- 1. predmeta poslovanja 2. lokacije poslovalnice 3. tehnične opremljenosti 4. funkcionalnosti trgovin.

Menim, da podrobno razlagati strukturo prodajal pod a) ni potrebno, ker so v praksi zelo opazne, medtem ko naj k b) dodam:

b. 1.)

Ali se v trgovini prodajajo samo živila, brez sadja in zelenjave; kakšno je razmerje galanteriskega blaga in živil, kakšen procent od celotne prodaje znašajo delikatose itd. V bifejih; ali strežejo samo alkoholne in brezalkoholne pijače. Ali je v sklopu bifeja kuhinja, in kakšno je razmerje med vrednostjo toplih jedil in celotno opravljenim prometom ipd.

b.2.)

lokacija je za vsako prodajalno zelo pomembna. Za dobre lokacije se ne borijo samo trgovci, obrtniki, gostinci, temveč se ljudje borijo že tisočletja. Trgovina pa tudi druge dejavnosti, so vedno težile, da imajo lokale v središčih mest, ob glavnih cestah, križiščih, tam, kjer prihaja največ ljudi – kupcev. Niso vse lokacije enako ugodne za vse stroke. Naprimer: živilska trgovina je zanesljivo dobrodošla v vsakem večjem naselju, medtem ko blagovnica zahteva večje središče. Tudi tekstilne trgovine dobro uspevajo v ožjih središčih itd.

Pri tem si velja zapomniti, da se vrednost lokacij nenehno spreminja. Prav to spreminjanje močno vpliva na pogoje za določitev višjega ali nižjega odstotka za OD.

Na primer, pred 20. leti so imele pri Grmadi zelo dobro lokacijo: Savsko naselje, pred 15. Celovška 99, pred 10. leti Trg komandanta Staneta, pred 3. leti Bratovševa ploščad itd.

Danes imajo dobre lokacije: Sojerjeva, Trzin, Domžale, Rožanska itd. Kaj spreminja ugodnost lokacije?

- a) konkurenca (Savsko naselje, Celovška 99, Bratovševa ploščad itd.);
- b) sprememba cestnega režima (Janševa – zapora prehoda čez progo, Prušnikova – preusmeritev prometa izven naselja, podobno tudi na Titovi 238, v Črnučah itd.);
- c) sprememba strukture prebivalcev (v novih soseskah je pretežno mlada generacija, v srednje novih srednja generacija in v starejših stara generacija – upokojenci). Te spremembe močno vplivajo na strukturo in višino prodaje blaga.

Skratka, če gledamo skozi prizmo ene same trgovine, se vrednost lokacije počasi spreminja, če pa je pri tozdu 70 ali več trgovin, so vidne spremembe zelo pogoste, nevidne pa so stalne. Prav to zahteva, da se nagrajevanje tekoče prilagaja novo nastalim razmeram. Procent za OD je potemtakem potrebno sproti popravljati – prilagajati.

b. 3.) Pri tehnični opremljenosti je treba upoštevati, ali je oprema stara – iztrošena, samo zastarela ali pa nova in moderna.

b. 4.) Pri kriteriju funkcionalnosti trgovine je treba upoštevati, kako je urejen dovoz blaga; ali so rampe, ali so skladišča v pritličju ali v kleteh, ali je dovolj dvigal, transportnih trakov itd. Kako je urejeno napajanje trgovine iz priročnega skladišča – ali so skladišča dovolj velika, ali so v kleteh, nadstropjih ali celo v sosednji stavbi; ali se blago prevaža v vozličkih, ali je prehod iz skladišč v trgovino brez stopnic, brez pragov itd. Kje so pisarne, garderobe, sanitarije itd.

Načela pri uvedbi nagrajevanja

Menim, da vsi tisti, ki na kakršenkoli način sodelujejo – vse družbenopolitične in samoupravne organizacije, strokovne službe in vsak posameznik – pri uvajanju nagrajevanja po delu, morajo vedno upoštevati predvsem naslednja načela: poštenosti, javnosti in gospodarnosti.

1. načelo poštenosti

Brez njega ni uspešnega nagrajevanja in dobrih medsebojnih odnosov in ne uspehov tozda ne družbe kot celote. Tega se žal vsi premalo zavedamo. Menim, da morajo v komisije za delitev OD biti izbrani delavci, ki imajo v okviru kolektiva najbolj izostren občutek za poštenost. Ta občutek je treba v okviru tozda in DO stalno razvijati. Tudi poštenost se spreminja in razvija, žal, dostikrat tudi v napačno smer. Zelo dobro mi je še v spominu, ko smo v povojnih letih trgovske delavce disciplinirano preganjali in kaznovali zaradi primanjkljajev racioniranih artiklov zaradi današnjih razmerah smešno nizkih količin. (0,45 kg mila, 0,95 kg fiziola itd.).

Skratka, družbena praksa obravnava kot krajo samo, če nek-

do vzame denar iz blagajne in blago iz poslovalnice. Res je to zelo pomembno, toda za delavce, ki delajo v tozdi in DO, pa tudi na občini itd., so praktično kraja vsa tista izplačila, ki primerjalno niso usklajena s pogoji in z opravljenim delom. V trgovini denimo, lahko primerjamo dve ali več prodajal, ki imajo podobne delovne pogoje (lokacijo, strukturo prodaje, tehnično in funkcionalno opremljenost) promet pa dosegajo zelo različno, medtem ko so OD enaki, ali pa imajo celo tisti, ki so dosegli najvišji promet, najnižji OD. Tak način delitve OD zanesljivo pomeni krajo, ali z lepšo besedo povedano, prisvajanje na račun drugih delavcev. Zanimivo je dejstvo, da se dobri delavci ne pritožujejo zaradi nizkih OD, če so malo delali, temveč zato, ker za isto ali podobno delo dobivajo nekateri mnogo več kot drugi. Zaključek: kritično, pošteno usklajevati OD, je stalna naloga vsakega tozda, kolektiva, družbenopolitičnih in samoupravnih organizacij in strokovnih služb s poslovnim organom na čelu.

Menim, da bi se morali v vsakem tozdu prizadevati, kako povečati poštenost do dela. Subjektivno, premalo kritično ocenjevanje je, žal, vsakodnevna praksa. To še posebej velja v komisijah in sploh na področju delitve OD, kjer se odloča oziroma pripravljajo gradivo za odločitve. Tu je nujno potrebno znotraj komisij med člani kolektiva razvijati bolj kritičen in pošten odnos do sebe in drugih.

Tudi družba kot celota se premalo trudi in bori za bolj pošteno delitev vseh dobrin, katere ustvarjajo delavci. Prepričan sem, da je prav v borbi za dobro delo in pošteno plačilo naš jutrišnji dan, zato nam ne sme biti žal naporov, ki so potrebni za dosegajo cilja.

2. Načelo javnosti

Tudi to načelo je izredno pomembno, saj je ovira za nepošteno odločanje. V ta namen strokovne službe pri Grmadi že več let vsak mesec sestavljajo najvažnejše kazalce obračuna za vse poslovalnice in tudi za strokovne službe. Tak obračun dobijo vse prodajalne. Podatki so naslednji:

1. Naziv poslovalnice, 2. Dosežen promet v poslovalnici, 3. Določen procent od prometa, 4. Dosežena vrednost točke, 5. Izplačana vrednost točke, 6. število nadur, 7. Znesek nadur, 8. Nadure poslovalnice, 9. Število osnovnih točk, 10. Skupno izplačilo OD, 11. Izplačano iz rezerve, 12. Število zaposlenih po opravljenih urah, 13. Povprečni doseženi promet na zaposlenega, 14. Korekcijski faktor, 15. Degresivna lestvica.

Menim, da iz teh podatkov delavci v vsaki prodajalni in v skupnih službah lahko vidijo, kolikšen storilnost je dosegla posamezna prodajalna na zaposlenega in s tem tudi OD na delavca. Iz teh podatkov ni težko izračunati OD vsakega delavca (osnova: število točk krat vrednost točke). V času stabilizacije je treba od takoj ugotovljenega zneska odšteti korekcijski faktor in progresivno lestvico.

Rubrika korekcijski faktor in degresivna lestvica sta nastali predvsem kot posledica inflacije, ker se morajo OD dvigovati počasneje kot življenjski stroški. Rubriki imata tudi zelo praktično uporabno vrednost, naj gre za zvišanje ali znižanje OD. Tu je skrit zelo važen ključ za usklajevanje OD v času nenormalnih gibanj: cen, inflacije, slabo postavljene norme, lokacijske rente itd. Toda navedene omejitve bi praviloma morale delovati kot izjema, ne pa kot pravilo.

3. Načelo ekonomičnosti

je pri delitvi OD zelo pomembno, to je, s čimmanj časa in truda uspešno obračunati OD. Tu se kaj lahko zgodi, da se z obračunom OD ukvarja cela vrsta uslužbenec, česar si v nobenem primeru ne smemo privoščiti. Delavci morajo naprej vedeti, koliko bodo zaslužili, če bodo opravili določeno

delo in nasprotno, če ne bodo, ne bodo zaslužili ničesar. V ta namen so potrebne tudi pismene, toda enostavne primerjave. To se pri Grmadi dela že dolga leta. Končno je potrebno napraviti tudi letno analizo in z njo seznaniti vsako trgovino. To je dobra osnova za nadaljnje izpopolnjevanje sistema nagrajevanja. Pametni poslovodje in uspešni kolektivi navedene podatke temeljito preučijo in analizirajo, kako je po rezultatih uvrščena njihova trgovina. Taka primerjava močno spodbuja kolektiv? k še večjemu uspehom. Nihče neče biti zadnji.

4. Načelo rentabilnosti

Poslovanje s čimmanjšimi stroški je glavni element za rentabilno poslovanje. V praksi žal ni tako. Odločilna prвина rentabilnega gospodarjenja v živilski trgovini je že dolga leta zavrtja z administrativno določenimi cenami. Zato je o rentabilnosti danes težko govoriti – razen v primerjavi med tozdi s podobnim predmetom poslovanja in približno enako strukturo prodaje blaga

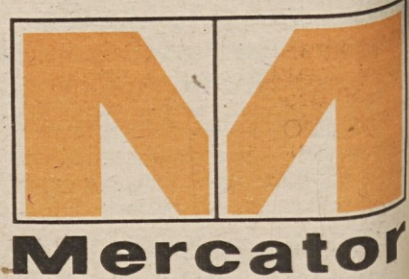
5. Načelo solidarnosti

Poslovalnice, ki iz kakršnihkoli razlogov ne dosegajo dovolj prometa, da bi pokrile minimalne OD, jim TOZD z vsakoletnim sklepom vnaprej z določenim procentom zajamči najnižji Od. Če je inflacija velika, se določeni procent med letom lahko spremeni. Podobno je predvideno tudi za delavce, ki bi ugnili ostati brez delovnega mesta.

Dopusti in OD

Pri nagrajevanju po delu so dopusti trd oreh. Sklenili smo, da njihovi stroški ne bremenijo poslovalnic neposredno. Nastali so spori, ker so trgovine, ki so imele starejši kadar, bile v slabšem položaju. Zato se vsa izplačila OD za dopuste knjižijo v breme tozda kot celote. Vsa izplačila iz tega naslova so enotna za vse delavce, to je osnova posameznega delavca, povečana za procent, katerega toloča tozdo za vsako leto posebej. Tu nagrajevanja po delu ni, ker v tem času resnično tudi nihče nič ne dela.

Procent za OD se ne določa samo za prodajalne, temveč tudi za upravo, to je strokovne službe. Zapomniti si moramo, da je zaradi različnih opravil čisto naravno, da nastajajo med kolektivi prodajal in strokovnimi službami nasprotja. Ta moramo z jasnimi načeli, veliko mero poštenosti, strpnosti, razumevanja in vztrajnosti nenehno zglaševati. Strokovne službe so sestavni del in v nobenem primeru ne smejo biti v privilegiranim položaju, ker delno so že, saj imajo enoten delavnik, proste sote itd. Tudi procent za OD strokovnih služb je potrebno nadzirati – primerjati z drugimi tozdi. Pri tozdu Grmada smo v preteklosti vedno lahko ugotavljali, da je bil procent, določen za naše strokovne službe, vedno med najnižjimi.

Mercator

Glasilov delavcev in združenih kmetov SOZD Mercator, n. sub. o., Ljubljana, Aškerčeva 3. Izdaja Center za obveščanje SOZD

Uredništvo: Aškerčeva 3. Ljubljana

Ureja uredniški odbor: Kristina Antolič, Jože Černoša, Sonja Dolinšek, Sergej Patermost, Anton Kočevar, Nada Rihhtar in Mirko Vaupotič

Odgovorni urednik Jaro Novak (telefon: 221-044)

Novinarka Vesna Bleiweis (telefon: 221-010)

Tajnica redakcije Katja Jesenovec (telefon: 221-010)

Tehnični urednik Dušan Lajovic

Oblikovna zasnova Jaro Novak

Tisk ČGP Delo

Oproščeno temeljnega davka od prometa proizvodov

Izhaja zadnji petek v mesecu

Glasilov prejema delavci, kmetje, učenci v gospodarstvu in upokojenci SOZD Mercator

Naklada: 12.000 izvodov